

COVIDzīve

Pētījumu finansē Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, projekta nosaukums “Dzīve ar COVID-19: Novērtējums par koronavīrusa izraisītās krīzes pārvarēšanu Latvijā un priekšlikumi sabiedrības noturībai nākotnē,” projekta Nr. VPP-COVID-2020/1-0013

VPP-COVID-2020/1-0013, WP5

Stratēģiskā komunikācija: tiesiskās problēmas COVID-19

Autore: Ph.D. Karina Palkova

Konsultanti: Dr.iur. Jānis Grasis, Dr.iur. Inga Kudeikina,

Rīgas Stradiņa universitāte, 2020

Saturs

Ievads	3
1. Krīzes komunikācija: mērķis un raksturojums.....	4
2. Covid-19: īss pārskats par tiesisko regulējumu krīzes komunikācijas kontekstā... 11	
3. Sabiedrības interešu un indivīda tiesību ierobežojumu samērīgums	14
4. Individuālo tiesību (personas datu aizsardzība, tiesības uz privātumu) ierobežošanas pieļaujamība un tās robežas	18
5. Publiskās varas funkciju sadalījums – valsts un pašvaldību kompetence	32
Secinājumi.....	37
Rekomendācijas	38

Ievads

Covid-19 infekcijas izplatība un tās sekas var tikt uzskatītas par vienu no lielākajiem 21. gadsimta izaicinājumiem globālā mērogā. Covid-19 infekcija ir ietekmējusi cilvēku ikdienas dzīves aspektus visā pasaulē un kļuvusi par nacionālā un starptautiskā mēroga problēmu. Covid-19 situācija ir mainījusi ne tikai sabiedrības uzvedības paradumus, bet arī vietējās un starptautiskās pārvaldības modeli. Pieredzes trūkums Covid-19 infekcijas izplatības pārvarēšanā kļuvis par šķērsli šo problēmu ātrai un efektīvai risināšanai. Valdības spēja rīkoties ātri, konsekventi un efektīvi ietekmēja Covid-19 infekcijas izplatības tempus, taču, ņemot vērā sarežģītu arī no tiesiskā viedokļa situāciju, valdības rīcībā pastāvēja nepilnības, kas radīja papildu slogu ātrai un efektīvai Covid-19 infekcijas izplatības novēršanas politikai. Skaidrs redzējums par krīzes stratēģisku komunikāciju, krīzes laikā īstenoto politiku un tiesiskā regulējuma jautājumi ir svarīgs nosacījums veiksmīgai Covid-19 infekcijas izplatības novēršanai.

Katrai no iepriekš minētajām darbībām jābūt pakārtotai ne tikai sabiedrības interešu aizsardzībai, bet arī indivīdu pamattiesību ievērošanai un aizsardzībai. Tiesiski konsekventai rīcībai ir liela nozīme jebkuras pandēmijas vai epidēmijas apkarošanas kontekstā. Turklāt svarīgs jautājums Covid-19 infekcijas izplatības apkarošanā ir katra indivīda, sabiedrības kopumā, valsts un pašvaldību institūciju loma, kā arī valsts valdības jeb valsts augstākās izpildvaras loma. Līdz ar to, realizējot nepieciešamās darbības Covid-19 infekcijas izplatības apkarošanā, tai skaitā iestājoties ārkārtējai situācijai valstī, jāvērs uzmanība arī uz sabiedrības (indivīdu) un valsts tiesību un interešu sabalansēšanu.

Pirms Covid-19 infekcijas izplatības, Latvijā pastāvēja tiesiskais regulējums krīzes situācijas laikā, taču tā praktiskā piemērojamība nevarēja būt paredzama un starpdisciplināri novērtēta. Iestājoties Covid-19 infekcijas izplatības riskam, no valdības puses tika uzsākta rīcība infekcijas slimības apkarošanā, kas arī norādīja uz konstatētiem trūkumiem. 2020. gada 25. februārī notika pirmā attiecīgajā kontekstā Ministru prezidenta sasauktā Krīzes vadības padomes sēde, kurā tika uzklauts veselības ministres un citu iesaistīto institūciju ziņojumi par aktuālo situāciju saistībā ar Covid-19 izplatību Eiropā un

iespējamiem nepieciešamiem pasākumiem. Jāatzīmē, ka informāciju par Covid-19 publiskajā telpā Pasaules Veselības organizācija sniedza jau 2020. gada janvārī.¹

Krīzes vadības padomes sēdē tika sniegta informācija par to, ka Latvijā 2020. gada februārī netika apstiprināts neviens koronavīrusa gadījums, taču situācija varēja būt strauji mainīga, ņemot vērā saslimstības pieaugumu citās pasaules valstīs.² Turpmāk izstrādātie valdības rīcības modeļi sniedza ieskatu realizētajā krīzes situācijas pārvarēšanā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, šīs nodaļas mērķis ir analizēt tiesiskā rakstura jautājumus, kas izriet no stratēģiskās komunikācijas Covid -19 kontekstā, īpašu uzmanību pievēršot krīzes komunikācijas raksturojumam Latvijā un tiesiskā regulējuma trūkumiem krīzes komunikācijas kontekstā. Vienlaikus, tiks pētīts jautājums par sabiedrības un indivīda tiesību samērīgumu un individuālo tiesību ierobežošanas pieļaujamību saistībā ar Covid-19. Tiks aplūkots arī publiskās varas funkciju sadalījums – valsts un pašvaldību kompetence, ka arī ar to saistīts stratēģiskas komunikācijas virziens.

1. Krīzes komunikācija: mērķis un raksturojums

Saskaņā ar tiesību teorijas pamatiem, tiesību, kā arī sociālā regulatora svarīgākie uzdevumi ir ne tikai sabalansēt personības un sabiedrības prasības, piešķirot katrai plašas iespējas savu dotību piemērošanai³ un vajadzību apmierināšanai, jo tas nepārkāpj sabiedrības intereses, bet arī sakārtot un regulēt sabiedriskās attiecības brīvības un taisnīguma kontekstā, vienlaikus arī aizsargāt regulējamās sabiedriskās attiecības no dažāda veida tiesībpārkāpēju apdraudējumiem.⁴

Minēto uzdevumu īpaši precīza izpilde ir svarīga krīzes situācijā, kad būtiski ir nodrošināt saskaņu sabiedrībā, iestājoties noteiktiem apstākļiem. Lai minētais tiktu nodrošināts, no tiesību teorijas pamatiem, izriet, ka īpaša loma ir tieši tiesību funkcijām, kur funkcijas ir tiesību ārējā pamatizpausme un tiesību darbība sabiedrībā. Tiesību funkcijas, kā tiesību iedarbības pamatvirziens, ir vērstas uz sabiedriskajām attiecībām, šajā

¹ Timeline of WHO's response to COVID-19, WHO. Pieejams: <https://www.who.int/news/item/29-06-2020-covid-timeline>

² Rīkojums par ārkārtējās situācijas izsludināšanu. MK., 2020. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/content/covid-19>

³ Jakubaņecs, V. Tiesību jēdziens un formas. 7. papildinātais izdevums. – Rīga: P&K, 2004.

⁴ Plotnieks, A. Tiesību teorija & Juridiskā metode. – Rīga: SIA "N.I.M.S.", 2013.

gadījumā Covid-19 kontekstā, nodrošinot tiesisko attiecību leģitimitāti, lakoniskumu un pēctecību. Minētajā plāksnē svarīga tiesiskā loma ir profesionālajai krīzes komunikācijai. Taču, svarīgi ir izprast krīzes komunikācijas būtību un mērķi nacionālā līmenī, lai spētu analizēt nacionālā līmeņa rīcību Covid-19 jautājumā.

Jau 2007. gadā tika veikts valdības komunikācijas audits. Audita rezultātā tika konstatēts, ka krīžu komunikācija publiskajā pārvaldē notiek haotiski, savukārt laika gaitā, saskaroties ar dažādā veidā praktiskajām situācijām, tā uzlabojas. Vienlaikus, audita rezultātā tika iezīmēts jautājums par sabiedrības izglītošanas līmeni un uzvedību krīzes situācijā, jau tolaik uzrādot neskaidri definēto informācijas apriti starp, piemēram, atbildīgajām iestādēm un plašsaziņas līdzekļiem, to iesaistīšanos krīzes situācijā. Tika minēti arī citi trūkumi, kas šobrīd ir aktuāli un tika novērsti tikai daļēji.

Izpētot normatīvos aktus attiecībā uz krīzes komunikācijas jautājumiem, secināms, ka tajos ārkārtas situācija tiek raksturota ļoti plaši. Nav skaidri definēts jēdziens “krīzes komunikācija”. Jāatzīmē arī, ka dažādās situācijās no valsts pārvaldes iestāžu puses attiecīgais jēdziens tiek nekonsekventi lietots.⁵

Krīžu komunikācijas pārvaldību savas nozares ietvaros organizē ministrijas. Ministrijas arī strādā pie atbilstošiem normatīviem aktiem, nosaka atbildīgās personas, to tiesības un pienākumus, kā arī nepieciešamās informācijas aprites apjomu nozarē. Bet būtiski ir tas, ka krīzes pārvaldīšanu īsteno valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības, komersanti un iedzīvotāji, kas spēlē lielu lomu veiksmīgā krīzes pārvarēšanā. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgs komunikācijas jautājums attiecībā uz visām iesaistītajām grupām.

Vēl būtiskāks komunikācijas jautājums ir ne tikai krīzes situācijā, bet tieši ārkārtējās situācijas izsludināšanas gadījumā. Atšķirībā no krīzes komunikācijas pārvaldības, jautājums par komunikāciju ārkārtējās situācijas izsludināšanas gadījumā, kuru izsludina Ministru kabinets un ir nepieciešama fizisko un juridisko personu tiesību un brīvību ierobežošana un izņēmuma stāvoklis, risināmi kontekstā ar likumu “Par izņēmuma stāvokli un ārkārtēju situāciju”.

⁵ Tiesību aktu tēmas Covid-19. 2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/tema/covid-19>. Skatīts 02.12.2020.

Saskaņā ar minētā likuma **4. pantu** ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Jāatzīmē, ka ārkārtējo situāciju, saskaņā ar minēto likumu var izsludināt tāda valsts apdraudējuma gadījumā, kas saistīts ar katastrofu, tās draudiem vai kritiskās infrastruktūras apdraudējumu, ja būtiski apdraudēta valsts, sabiedrības, vides, saimnieciskās darbības drošība vai cilvēku veselība un dzīvība. Likumā netiek atrunāts konkrēts šo gadījumu klāsts, savukārt likuma anotācijā vārds “katastrofa” tiek skaidrots kā dabas katastrofa, cilvēku izraisīta katastrofa (tehnogēna katastrofa, sabiedriskā nekārtība un terora akts), epidēmija, epizootija, epifitotiju. No minētā izriet, ka Covid-19 un izsludinātais stāvoklis tiek regulēts balstoties uz attiecīgo regulējumu, taču jautājumā par krīzes komunikāciju skaidrības nav.⁶

Minētā likumā, kā “jumta” likumā, netiek minēts krīzes komunikācijas jēdziens.⁷ Krīzes komunikācijas jēdziens nepārprotami nav atrunāts arī citos normatīvajos aktos.

Arī jautājums par krīzes komunikācijas struktūru ir aktuāls un diskutējams, strādājot pie sistēmas sakārtošanas.

Būtiski ir atzīmēt Iekšlietu ministra Sanda Ģirģena pētījumam pausto vērtējumu attiecībā uz krīzes komunikācijas nozīmīgumu Covid -19 laikā. Iekšlietu ministrs Sandis Ģirģens ir iezīmējis problēmjautājumu, kas norāda uz to, ka krīzes komunikācijas sistēma Latvijā netiek pietiekami attīstīta. Pēc Iekšlietu ministra paustā, primāri krīzes komunikācijas centrā ir jābūt cilvēkam.⁸ Lai nodrošinātu minēto, ministra ieskatā, būtu jāizveido vienots Operatīvās vadības centrs un jāpilnveido ārkārtas palīdzības numura 112 darbības joma, kuru mērķis, uzdevumi būtu skaidri katram Latvijas valsts iedzīvotājam. Šobrīd minēto funkciju veic Valsts ugunsdzēsības glābšanas dienests, kura funkcijas ir:

- īstenot valsts politiku ugunsdrošības, ugunsdzēsības, civilās aizsardzības un vienotā ārkārtas palīdzības izsaukumu numura “112” darbības jomā;

⁶ Likumprojekta “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli anotācija”. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/7A9BD98FE16DF054C2257A9C00486764?OpenDocument> Skatīts 02.12.2020.

⁷ Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 61, 27.03.2013.

⁸ Sandis, Ģirģens, Iekšlietu ministrs. Karinas Palkovas intervija klātienē. Rīgā, 2020. gada 13. oktobrī.

- uzraudzīt normatīvajos aktos noteikto ugunsdrošības un civilās aizsardzības prasību ievērošanu;

- veikt ugunsdzēsības un glābšanas darbus;

- koordinēt iestāžu, organizāciju, komercsabiedrību un pašvaldību izveidoto ugunsdrošības, ugunsdzēsības un glābšanas dienestu un brīvprātīgo ugunsdzēsēju organizāciju darbību, kas saistīta ar ugunsdrošību un ugunsdzēsību.⁹

Izpētot attiecīgajā mājaslapā esošo informāciju attiecībā uz Covid-19, secināms, ka tajā daļēji dublēta informācija, kas norādīta gan Ministru kabineta mājaslapā, gan Veselības ministrijas mājaslapā u.c. Mājaslapā piedāvātas norādes uz pirmavotiem, taču nevar gūt pilnīgu priekšstatu par situāciju COVID-19 kontekstā. Minētais ir izskaidrojams ar Valsts ugunsdzēsības glābšanas dienestam piešķirto pilnvarojumu atbilstoši Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta nolikumā noteiktajam. Papildus jāatzīmē, ka izpētot mājaslapā pieejamo aktuālo informāciju, secināms, ka pēdējo reizi informācija tajā tika papildināta 2020. gada augustā.¹⁰

Vienlaikus jāatzīmē, ka krīzes komunikācijā, lai nodrošinātu izplatītās informācijas vienveidību, jābūt vienai institūcijai / amatpersonai, kas sniedz šādu oficiālo informāciju un skaidrojumus. Nedrīkst pieļaut, ka vienu un to pašu informāciju izplata un dažādi interpretē vairākas valsts institūcijas / amatpersonas. Tas parāda, ka valsts institūcijas nav gatavas krīzes situācijā rīkoties vienoti. Tāpat rodas šaubas, vai valstij pastāv vienots plāns krīzes komunikācijai ar sabiedrību krīzes situācijā.

Šīs funkcijas būtu deleģējamas Krīzes vadības padomei, kas koordinētu, apkopotu un sniegtu vienotu un saprotamu informāciju sabiedrībai. Šobrīd, atbilstoši Krīzes vadības padomes nolikuma 1. pantam, Krīzes vadības padome ir koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir nodrošināt valsts un pašvaldību institūciju saskaņotu rīcību, veicot valsts apdraudējuma preventīvos un pārvarēšanas pasākumus, kā arī tā radīto seku likvidēšanas

⁹ Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta nolikums. Ministru kabineta noteikumi Nr. 398. Latvijas Vēstnesis, 69, 30.04.2010.

¹⁰ Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupa COVID-19 ierobežošanai. 2020. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/starpinstituciju-darbibas-koordinacijas-grupa-covid-19-ierobezosana> Skatīts 08.12.2020.

pasākumus. Krīzes vadības padomei nav piešķirtas funkcijas veikt krīzes komunikāciju, tajā nav arī atrunāts krīzes jēdziens.¹¹

Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta 9) punktu iedzīvotāju informēšana par epidemioloģisko situāciju un izglītošanu infekcijas slimību profilakses jautājumos ir valsts pienākums. Būtiski ir tas, ka tikai šā gada oktobra beigās Valsts kancelejā tikai izveidota par stratēģisko komunikāciju atbildīga struktūrvienība – Stratēģiskās komunikācijas koordinācijas departaments.

Saskaņā ar Valsts kancelejas reglamenta 13. punktu Stratēģiskās komunikācijas koordinācijas departaments izstrādā valsts institūciju sadarbības un koordinācijas modeli stratēģiskās komunikācijas ieviešanai valsts pārvaldē, ka arī vada un atbalsta stratēģiskās komunikācijas ieviešanu praksē valsts pārvaldē. Vienlaikus, arī stiprina un attīsta valsts pārvaldes stratēģiskās komunikācijas spējas, nodrošinot zināšanas un mācību iespējas atbildīgajām un iesaistītajām amatpersonām. Vienlaikus, Stratēģiskās komunikācijas koordinācijas departaments nodrošina pārresoru ilgtermiņa komunikācijas stratēģiju un kampaņu izstrādi un ieviešanas koordināciju valsts pārvaldē un sniedz stratēģisku atbalstu krīzes komunikācijā un koordinācijā.¹²

Arī Stratēģiskās komunikācijas koordinācijas departamenta ietvaros netiek regulēts jautājums par krīzes komunikāciju. Analizējot Nacionālās drošības likumu, konstatēts, ka neskatoties uz to, ka likumā noteikta nacionālās drošības sistēma un tās uzdevumi, nacionālās drošības sistēmas subjektu kompetence, to darbības saskaņošana, nodrošināšana un kontroles principi, un kārtība, tajā nav ietverts jautājums par krīzes situācijas raksturojumu un definējumu. Jāatzīmē, ka likuma ietvaros krīzes vadības jautājumus paredzēts deleģēt Krīzes vadības padomei.¹³

Veicot citu normatīvo aktu aizpēti, netika identificēts lakonisks, kodolīgs un precīzs krīzes komunikācijas definējums. Tādējādi, šobrīd nav skaidri definēts, kas uzņemies

¹¹ Krīzes vadības padomes nolikums. MK noteikumi Nr. 42. Latvijas Vēstnesis, 11, 20.01.2011. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=224553&from=off> Skatīts 02.12.2020.

¹² Valsts kancelejas reglaments. 2020. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/content/valsts-kancelejas-reglaments>. Skatīts 03.12.2020.

¹³ Nacionālās drošības likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 473/476, 29.12.2000.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 08.02.2001. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/14011-nacionalas-drosibas-likums> Skatīts 03.12.2020.

“krīzes komunikatora” lomu, jo faktiski netiek sniegts būtisks pašas krīzes komunikācijas jēdziena raksturojums.

Krīzes komunikācijā jābūt vienotam mērķim – nodrošināt plānotu, saskaņotu un koordinētu komunikāciju krīzes situācijā, sekmēt komunikācijā iesaistīto amatpersonu kompetences paaugstināšanu un izglītot iedzīvotājus par rīcību krīzes situācijā. Taču, ņemot vērā krīzes komunikācijas termina un institūta kopumā nepietiekamu attīstību, pastāv nepilnības krīzes komunikācijas pamatfunkciju izpildē. Sadrumstalotā un nekonekventā krīzes komunikācija rada virkni problēmjautājumu vairākās tiesību jomās, tostarp arī sabiedrības un indivīda tiesību samērīgumā, individuālo tiesību nodrošināšanā utt.

Kā ir norādījis LR Tiesībsargs Juris Jansons, ka arī ārkārtējās situācijas laikā Tiesībsarga birojā tika konsultēti iedzīvotāji par tiesību jautājumiem, un pieauga to jautājumu klāsts, kas attiecas uz dažādiem ar Covid-19 izplatības ierobežošanas aspektiem un iedzīvotāju reālo saskari ar tiem.¹⁴

Vienlaikus jāatzīmē, ka atbilstoši Tiesībsarga publiski sniegtajai informācija, krīzes komunikācijas laikā tiek saskatīti trūkumi informācijas nodošanā personām ar dzirdes un redzes traucējumiem, kā arī personām ar uztveres problēmām. Proti, personām ar dzirdes traucējumiem netiek atbilstoši nodrošināta ar Covid-19 saistīta informācija zīmju valodā. Minētais attiecas arī uz informācijas nodošanu personām ar garīga rakstura un citiem traucējumiem.¹⁵

Krīzes komunikācijā, lai nodrošinātu izplatītās informācijas stabilitāti un vienveidību, jābūt vienai institūcijai / amatpersonai, kas sniedz būtisko informāciju, skaidrojumus utt. Nevajadzētu pieļaut, ka vienu un to pašu informāciju izplata un interpretē dažādas institūcijas / amatpersonas. Tas parāda, ka valsts institūcijas nav vienotas, un rada šaubas par vienota plāna esamību. Šīs funkcijas būtu deleģējamas Krīzes vadības padomei, kas koordinētu, apkopotu un sniegtu informāciju sabiedrībai. Saskaņā ar Nacionālās

¹⁴ Par Tiesībsarga komunikāciju Covid-19. E-parakstīta vēstule Nr. 1-5/198 uz Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskā fakultātes vēstuli 09.10.2020 8-3-5/47/2020.

¹⁵ Tiesībsargs aicina uzlabot valsts iestāžu komunikāciju ar sabiedrību Covid-19 krīzes laikā. 2020. Pieejams no: <https://www.apollo.lv/7123175/tiesibsargs-aicina-uzlabot-valsts-iestazu-komunikaciju-ar-sabiedribu-covid-19-krizes-laika> Skatīts 07.12.2020.

drošības likuma 1. pantu, nacionālā drošība ietver arī stāvokli, kurā ir garantēta valsts stabilitāte un labklājība¹⁶. Ir saprotams, ka esošā situācija ar Covid-19 izplatību apdraud valsts stabilitāti un labklājību, tāpēc tās risināšana atbilst iepriekšminētā likuma tvērumam. Tomēr jāuzsver, ka valsts nav sniegusi skaidru situācijas definējumu par to, ko Covid-19 ir izraisījis – krīzi vai pandēmiju, vai arī ārkārtas situāciju veselības aprūpes jomā.¹⁷ Krīzes komunikācijas būtiskākais uzdevums ir sniegt skaidru atbildi visām sabiedrības grupām par to, kas notiek valstī. Primāri, ir jādefinē valsts esošā stāvokļa tiesiskais statuss. Tam pakārtoti jānosaka līdzekļi, kā novērst noteiktā statusa izraisītās sekas, atjaunot iepriekšējo stāvokli.

Kā izriet no Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta, valstī ir epidemioloģiskās drošības apdraudējums.

Kopumā vērtējot jautājumu par valsts īstenoto krīzes komunikāciju no tiesību viedokļa, secināms, ka Covid-19 laikā Latvijas valdība ir spējusi nodrošināt leģitīmu lēmumu pieņemšanu, vienlaikus, jāatzīmē, ka arī no valsts pārvaldes funkciju izpildes puses, ir spējusi nodrošināt no Valsts pārvaldes iekārtas likuma izrietošo valsts pārvaldes funkciju izpildi.¹⁸ Taču jautājums par krīzes komunikācijas tiesisko pusi, jēdziena definējumu un vienotu stratēģiju netika atrisināts.

Šobrīd nav pieejamas konkrētas vadlīnijas krīžu komunikācijas vadīšanā, minētais nav nostiprināts normatīvajos aktos. Nav nostiprināta saskaņota un koordinēta valsts pārvaldes iestāžu informācijas aprites kārtība krīzes situācijā, nav nodefinēti krīzes komunikācijas mērķi, uzdevumi u.c. Krīzes komunikācija ir tiešā veidā saistīta ar krīzes pārvaldīšanas pamatzdevumiem un elementiem, kas ir būtiski attiecīgās situācijas operatīvās risināšanas kontekstā.

Valsts un pašvaldību iekšējo normatīvo aktu līmenī būtu jādefinē krīzes komunikācijas loma, kā arī jānosaka personas, kas īsteno krīzes komunikāciju

¹⁶ Nacionālās drošības likums. LV likums. Stājas spēkā 12.01.2001. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 473/476, 29.12.2000.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 08.02.2001.

¹⁷ Latvijas veselības aprūpes jomā izsludināta ārkārtas situācija. Delfi.lv, 2020. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/latvijas-veselibas-aprupes-joma-izsludinata-arkartas-situacija.d?id=52744877> Skatīts 10.12.2020.

¹⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 94, 21.06.2002.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 14, 25.07.2002.

nepieciešamajā līmenī. Tiek identificēts arī pakārtots jautājums attiecībā un krīzes komunikācijā iesaistīto personu apmācību un izglītošanu.

2. Covid -19: īss pārskats par tiesisko regulējumu krīzes komunikācijas kontekstā

Galvenais nacionālais tiesību akts, kas nodrošina epidemioloģijas drošību ir “Epidemioloģiskās drošības likums”, kas stājies spēkā 1998. gada 13. janvārī.¹⁹ Šā likuma mērķis ir reglamentēt epidemioloģisko drošību un noteikt valsts institūciju, pašvaldību, fizisko un juridisko personu tiesības un pienākumus epidemioloģiskās drošības jomā, kā arī noteikt atbildību par šā likuma pārkāpšanu. Minētā likuma II nodaļā skaidri noteikta vadošo valsts institūciju un arī pašvaldību loma epidemioloģiskās drošības jomā.

Saskaņā ar likuma 5. pantu Veselības ministrija ir institūcija, kas izstrādā un realizē valsts politiku infekcijas slimību profilaksē un apkarošanā, nodrošina darba koordināciju un vienotību šajā jomā, sniedz priekšlikumus Ministru kabinetam epidēmijas vai pandēmijas izcelšanās draudu novēršanai vai esošās epidēmijas apkarošanai, koordinē infekcijas slimību profilakses un pretepidēmijas pasākumos iesaistīto dienestu un institūciju darbību, kā arī veic citas funkcijas atbilstoši šā likuma 5. pantā noteiktajam.²⁰

Saskaņā ar likuma 6. pantu epidemioloģiskās drošības jomā normatīvajos aktos noteikto profilakses un pretepidēmijas prasību izpildi kontrolē Veselības inspekcija.²¹

Likuma 7. pantā noteikta zināma kompetence arī Slimību profilakses un kontroles centram. Būtiski atzīmēt, ka Slimību profilakses un kontroles centra kompetences tika papildinātas šā gada jūnijā, paredzot iestādei tiesības uz laiku līdz diviem gadiem noteikt no jauna parādījušos bīstamu infekcijas slimību, par kuru ir saņemta Pasaules Veselības organizācijas Starptautisko veselības aizsardzības noteikumu kontaktpunkta informācija, kā arī publicēt savā tīmekļvietnē to valstu sarakstu, kurās konstatēta infekcijas slimību izplatīšanās, tajā skaitā tādu bīstamu infekcijas slimību izplatīšanās, kuras var radīt nopietnu sabiedrības veselības apdraudējumu un uz kurām ir attiecināmi īpašie piesardzības un ierobežošanas pasākumi.

¹⁹ Epidemioloģiskās drošības likums. LR likums., Latvijas Vēstnesis, 342/345, 30.12.1997.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 05.02.1998.

²⁰ Turpat, 5. pants.

²¹ Turpat, 6. pants.

Vienlaikus, atbilstoši likumā noteiktajam, sabiedrības veselības aizsardzības pasākumus sabiedrības veselības apdraudējuma vai katastrofas gadījumā, kā arī citās ārkārtas situācijās koordinē un organizē Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests.²²

Ar 2020. gada 5. jūnija grozījumiem, jaunā redakcijā tika izteikts arī Epidemioloģiskās drošības likuma 8. pants, kurā noteikta pašvaldību kompetence lēmumu pieņemšanas procesā attiecībā uz epidēmiju un to seku novēršanu. Likuma 8. panta otrajā daļā noteikts, ka, gadījumā, ja draud izplatīties infekcija slimība (izņemot bīstamas infekcijas slimības), pašvaldība pēc Slimību profilakses un kontroles centra vai Veselības inspekcijas ieteikuma ir tiesīga pieņemt lēmumu par karantīnas pasākumu noteikšanu pašvaldības iestādēs (tajā skaitā pašvaldības izglītības, ārstniecības un sociālās aprūpes iestādēs), sabiedrisko pasākumu rīkošanu vai peldvietu lietošanas ierobežošanu vai aizliegšanu, kā arī pašvaldības noteikto karantīnas, vai citu ierobežojošu pasākumu atcelšanu.

Minētais norāda uz samēra novēlotu reakciju un ierobežotu kompetenču piešķiršanu pašvaldībām epidemioloģiskās drošības jomā, tai skaitā arī Covid-19 infekcijas izplatības novēršanā.

Vienlaikus, ar 2020. gada 5. jūnija grozījumiem likumā tika iezīmētas kompetences arī Aizsardzības ministrijai. Saskaņā ar jaunajiem grozījumiem epidemioloģiskās drošības pasākumus attiecībā uz Nacionālo bruņoto spēku personālu un ārvalstu bruņotajos spēkos ietilpstošajām personām, kuras starptautiskās sadarbības ietvaros uzturas Latvijas Republikā, nosaka aizsardzības ministrs pēc saskaņošanas ar veselības ministru.²³

Papildus jāatzīmē, ka bīstamās infekcijas slimības definīcija Epidemioloģiskās drošības likumā tika arī iekļauta ar 2020. gada 5. jūnija likuma grozījumiem, sniedzot konkrētu termina “bīstamas infekcijas slimības” skaidrojumu, kas līdz šim likumā netika ietverts.²⁴

²² Epidemioloģiskās drošības likums. LR likums., Latvijas Vēstnesis, 342/345, 30.12.1997.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 05.02.1998. 7.1 pants.

²³ Turpat, 81. pants.

²⁴ Epidemioloģiskās drošības likums. LR likums., Latvijas Vēstnesis, 342/345, 30.12.1997.; Latvijas Rep Infekcijas slimību reģistrācijas kārtība <https://likumi.lv/ta/id/20667-infekcijas-slimibu-registracijas-kartiba> Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 05.02.1998. 1. pants.

Likumā noteikti arī citi būtiski jautājumi epidemioloģiskās drošības jomā. Vairākus citus jautājumus regulē Ministru kabinets. Šajā jomā pieņemtie, piemēram, Ministru kabineta noteikumi Nr. 7 “Infekcijas slimību reģistrācijas kārtība”.²⁵

1. Ministru kabineta noteikumi Nr. 413 “Kārtība, kādā veicama personu obligātā medicīniskā un laboratoriskā pārbaude, obligātā un piespiedu izolēšana un ārstēšana infekcijas slimību gadījumos”.

2. Ministru kabineta noteikumi Nr. 774 “Kontaktpersonu noteikšanas, primārās medicīniskās pārbaudes, laboratoriskās pārbaudes un medicīniskās novērošanas kārtība”.

3. Ministru kabineta noteikumi Nr. 1050 “Sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšanas kārtība”.

4. Ministru kabineta noteikumi Nr. 104 “Noteikumi par higiēniskā un pretepidēmiskā režīma pamatprasībām ārstniecības iestādē” u. c.

Latvijā, salīdzinot ar citu Eiropas Savienības valstu pieredzi, nav izstrādātas vadlīnijas Covid-19 infekcijas izplatības novēršanas jomā valsts un pašvaldību iestādēs. Nav izstrādātas vadlīnijas to pacientu ārstēšanai, kuri cieš no Covid-19, proti, vadlīnijas, kas piemērojamas gan slimnīcās, gan arī ārpus slimnīcām (piemēram, ilgstošas aprūpes iestādes un sociālās rehabilitācijas iestādes). Ir pieejamas Veselības ministrijas rekomendācijas, piemēram, Covid-19 testēšanas kārtība²⁶, Ambulatorā Covid-19 testēšanas kārtība²⁷ u. c. Jāatzīmē, ka 2020. gada 27. oktobrī publiskajā telpā izskanēja informācija, ka Veselības ministrija ir izstrādājusi vienotas vadlīnijas Covid-19 pacientu uzņemšanai slimnīcās. Uz 2020. gada 7. novembri dokumenti atradās skaņošanas stadijā. Ir plānots izstrādāt pacientu uzraudzības vadlīnijas arī ģimenes ārstiem un vadlīnijas, kā novērtēt pacienta stāvokli, kad nav pieļaujama pacienta ārstēšanās mājās un pacients būtu jāstacionē. Uz 2020. gada 16. novembri vadlīnijas nav izstrādātas.²⁸

²⁵ Infekcijas slimību reģistrācijas kārtība. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/20667-infekcijas-slimibu-registracijas-kartiba> Skatīts 10.12.2020.

²⁶ Covid-19 testēšanas kārtība. Pieejams: https://www.vm.gov.lv/images/userfiles/Testi_Covid_090420_final.pdf Skatīts 09.12.2020.

²⁷ Ambulatorā Covid-19 testēšanas kārtība. Pieejams: https://www.vm.gov.lv/images/userfiles/Pielikums_Testi_Covid_070420.pdf Skatīts 12.12.2020.

²⁸ Izstrādātas vadlīnijas. Delfi.lv. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/izstradatas-vienotas-vadlinijas-slimnicam-covid-19-pacientu-uznemsanai.d?id=52603015> Skatīts 11.12.2020.

Tādās Eiropas Savienības valstīs kā Norvēģija,²⁹ Slovākija, Itālija u. c.³⁰ ir izstrādātas attiecīgās vadlīnijas veiksmīgākai un konstruktīvākai Covid-19 infekcijas izplatības novēršanai, kas ļauj, pēc valstu publiski paustās informācijas, veiksmīgi virzīties Covid-19 apkarošanas virzienā. Ņemot vērā minēto, būtu jāvērs uzmanība būtisku rekomendāciju un vadlīniju izstrādei, pieņemot, grozot tiesisko regulējumu attiecīgo jautājumu regulēšanai.

3. Sabiedrības interešu un indivīda tiesību ierobežojumu samērīgums

Satversmes 111. pantā noteikts valsts pienākums aizsargāt cilvēku veselību³¹. Līdz ar to sabiedrības veselība ir viena no Satversmē ietvertajām konstitucionālajām vērtībām, kuras aizsardzībai valsts var ierobežot atsevišķu personu pamattiesības, ja tas ir nepieciešams un ir samērīgi šī leģitīmā mērķa sasniegšanai. Kā savulaik norādīja Egils Levits, tad “ikviens samērīguma jautājums ir izvērtējams, izejot no konkrētās situācijas un tiesību nozares īpatnībām”³². Ja mēs runājam par līdzsvaru starp sabiedrības interešu un indivīda interesēm, tad indivīda tiesību ierobežošana var notikt, izvērtējot, vai indivīda tiesību aizskārums ir samērojams ar sabiedrības kopējo labumu³³. Kā norāda Ilze Plakane, tad samērīguma princips ietver četrus kritērijus, kas jāievēro, nosakot ierobežojumus:

- 1) ierobežojumam jābūt noteiktam vispārības interesēs un ne citiem mērķiem;
- 2) ierobežojošā normā paredzētajam līdzeklim mērķa sasniegšanai ir jābūt derīgam un piemērojamam;
- 3) normā paredzētajam noteiktajam ierobežojumam jābūt vienīgajam saudzīgākajam līdzeklim, kā sasniegt mērķi;

²⁹ Norvēģijas vadlīnijas. Covid-19. Pieejams: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus/kapasitet-i-helsetjenesten/prioritering-av-helsehjelp-i-norge-under-covid-19-pandemien> Skatīts 09.12.2020.

³⁰ European Association on Health law. Pieejams: eahl.eu/sites/default/files/From%202%20N.pdf Skatīts 02.12.2020.

³¹ Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas konstitūcija. Latvijas Vēstnesis 01.07.1993.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 6, 31.03.1994.; Valdības Vēstnesis, 141, 30.06.1922.; Diena, 81, 29.04.1993.

³² Levits, E. Samērīguma princips publiskajās tiesībās. Likums un tiesības, 2000., Nr. 9, 262.–270. lpp.

³³ Ziemele, I., Šīrone, B., Naglis, A. Kas jāzina valsts pārvaldes darbiniekam tiesiskā valstī. Rīga, [b.i.], 2000, 57. lpp.

4) līdzeklim un mērķim jābūt savstarpēji samērīgiem. Labumam, ko sabiedrība iegūst, nosakot pamattiesību ierobežojumus, ir jābūt lielākam par atsevišķa indivīda interesēm nodarīto kaitējumu³⁴. Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pamattiesību ierobežojuma gadījumā ir jāizvērtē, vai minēto tiesību ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai:

1) tas ir noteikts ar likumu;

2) tam ir leģitīms mērķis;

3) tas ir samērīgs³⁵. Vērtējot samērīgumu, Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, konstatējot pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi, nepieciešams izvērtēt šā ierobežojuma atbilstību samērīguma principam un tādējādi noskaidrot:

1) vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, t. i., vai ar apstrīdēto normu var sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi;

2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, t. i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

3) vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša, t. i., vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu. Ja tiek atzīts, ka tiesību normā noteiktais ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad ierobežojums neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesisks³⁶.

Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 1. panta 3. daļā tiek noteikti šādi vispārējie principi, kas ir jāievēro Covid-19 pandēmijas laikā:

1) cilvēktiesību ierobežošanas minimizēšana – personu tiesības tiek ierobežotas tikai tad, ja nav citu alternatīvu pasākumu, kas efektīvi aizsargā sabiedrības veselību un drošību;

2) sabiedrības veselības apdraudējuma mazināšana – piesardzības pasākumi tiek noteikti, izvērtējot Covid-19 infekcijas izplatības draudus Latvijā un ārvalstīs, un tiek

³⁴ Plakane, I. Cilvēktiesības. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 721. lpp.

³⁵ Satversmes tiesas 2018. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-012 1. punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/07/2017-18-01_Spriedums.pdf Skatīts 12.12.2020.

³⁶ Satversmes tiesas 2018. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-30-01 15. punkts. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/11/2017-30-01_Spriedums.pdf Skatīts 03.12.2020.

īstenoti, izvērtējot visus pastāvošos riskus, lai mazinātu Covid-19 infekcijas atkārtotas izplatības draudus;

3) publisku un sabiedrībai nozīmīgu pakalpojumu pieejamība – piesardzības pasākumi nedrīkst liegt pakalpojumu pieejamību vispār, to ierobežošana ir pieļaujama tikai tādā mērā, cik nepieciešams pakalpojumu sniegšanā un saņemšanā iesaistīto personu veselībai un drošībai³⁷.

Ja runājam par atsevišķu indivīdu tiesību ierobežojumiem otrajā ārkārtas stāvoklī no 2020. gada 9. novembra līdz 2021. gada 11. janvārim, tad Ministru kabinets noteikti ņēma vērā kļūdas, kas tika piekļautas pirmajā ārkārtas stāvoklī no 2020. gada 12. marta līdz 2010. gada 9. jūnijam³⁸. Tā, piemēram, Ministru kabineta rīkojuma Nr. 655 5.1. punktā atcelti un aizliegti visi publiskie pasākumi klātienē. Tomēr, ir izņēmums, un šis aizliegums neattiecas uz ārtelpās organizētām sapulcēm, gājieniem un piketiem³⁹. Likuma “Par sapulcēm, gājieniem un piketiem” 1. daļā noteikts, ka valsts garantētās un aizsargātās miermīlīgās pulcēšanās brīvības izpausmes ir sapulces, gājieni un piketi⁴⁰. Ar sapulci mēs saprotam organizētu pulcēšanos ar nolūku tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus (piemēram, par dažādiem sabiedriski nozīmīgiem politiska, ekonomiska un sociāla rakstura jautājumiem). Savukārt pikets ir pasākums, kura laikā viens vai vairāki cilvēki publiskā vietā ar plakātiem, lozungiem, transparentiem vai citiem atribūtiem pauž kādas idejas un viedokļus (piemēram, par dažādiem sabiedriski nozīmīgiem politiska, ekonomiska un sociāla rakstura jautājumiem), bet, kura gaitā netiek teiktas runas vai uzrunas⁴¹. Ja valstī cilvēki, ievērojot epidemioloģiskos noteikumus, var visai brīvi apmeklēt veikalus iekštelpās, tad kāpēc, lai tie nevarētu īstenot savas tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos, piedaloties sapulcēs, gājienos un piketos? Valsts prezidents E. Levits šī gada februārī rosināja ieviest jaunu pilsonisko tradīciju – Demokrātijas nedēļu. Kā viņš norādīja,

³⁷ Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 110A, 09.06.2020.

³⁸ Par ārkārtas situācijas izsludināšanu. Ministru kabineta rīkojums Nr.103. Latvijas Vēstnesis. 51A, 12.03.2020.

³⁹ Par ārkārtas situācijas izsludināšanu: Ministru kabineta rīkojums Nr.655. Latvijas Vēstnesis. 216A, 06.11.2020.

⁴⁰ Par sapulcēm, gājieniem un piketiem: Latvijas Republikas likums. 30.01.1997; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 4, 27.02.1997.

⁴¹ Turpat.

tad Demokrātijas nedēļā, mēs uzsvērtu 1. maiju kā demokrātiskas valsts pārvaldes iedibināšanu Satversmē, 4. maiju kā mūsu neatkarības atjaunošanu un 9. maiju kā mūsu neatkarīgas, demokrātiskas valsts dzīvi Eiropā; tas būtu labs, simbolisks veids, kā uzsvērt tās vērtības, par ko mēs kā Latvijas sabiedrība valstiski pastāvam⁴².”

Demokrātijas nedēļā un līdz 2020. gada 12. maijam bija aizliegtas jebkura veida sapulces, gājieni un piketi⁴³. Tad šī kļūda tika labota ar grozījumu Ministru kabineta rīkojumā Nr. 103 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” 1.6. punktā⁴⁴.

Ministru kabineta rīkojuma Nr. 655 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” 5.2. punktā aizliegti skaistumkopšanas (izņemot friziera) pakalpojumi. Tika uzlikts par pienākumu nodrošināt, ka friziera pakalpojumus:

1) sniedz tikai pēc iepriekšēja pieraksta;

2) vienam apmeklētājam jāparedz vismaz 10 m² no apmeklētājiem pieejamās telpu platības⁴⁵. Šo ierobežojumu dēļ liels skaits skaistumkopšanas speciālistu palika bez darba, jo manikīra, kosmetologa un citus skaistumkopšanas pakalpojumus nedrīkstēja sniegt. Šāds lēmums radīja neizpratni kosmetologu vidū, kuri uzskatīja, ka spēj nodrošināt cilvēkiem drošu pakalpojumu sniegšanu arī Covid-19 apstākļos. Manikīra un pedikīra meistari pat sarīkoja piketu pie Saeimas⁴⁶. Skaistumkopšanas speciālistu spiediena rezultātā Ministru kabinets grozīja MK noteikumus Nr. 655, atļaujot sniegt skaistumkopšanas pakalpojumus (ne tikai friziera) un izteica 5.3. punktu šādā redakcijā: skaistumkopšanas pakalpojumu sniedzējam ir pienākums nodrošināt, ka:

1) pakalpojumu sniedz tikai pēc iepriekšēja pieraksta;

⁴² Levits rosina diskutēt par Demokrātijas nedēļas iedibināšanu. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/levits-rosina-diskutet-par-demokratijas-nedelas-iedibinasanu.a347311/> Skatīts 12.12.2020.

⁴³ Par ārkārtas situācijas izsludināšanu. Ministru kabineta rīkojums Nr. 103. Latvijas Vēstnesis. 51A, 12.03.2020.

⁴⁴ Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojumā Nr. 103 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu”. Ministru kabineta rīkojums Nr. 254. Latvijas Vēstnesis. 88A, 08.05.2020.

⁴⁵ Par ārkārtas situācijas izsludināšanu: Ministru kabineta rīkojums Nr. 655. Latvijas Vēstnesis. 216A, 06.11.2020.

⁴⁶ Manikīra un pedikīra meistari protestē pie Saeimas. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/manikira-un-pedikira-meistari-proteste-pie-saeimas.a382671/> Skatīts 05.12.2020.

2) vienam apmeklētājam paredz vismaz 10 m² no apmeklētājiem pieejamās telpu platības;

3) pirms pakalpojuma sniegšanas pakalpojuma saņēmējs aizpilda anketu, kurā norāda savu vārdu, uzvārdu un kontaktinformāciju, lai būtu iespējams ar viņu sazināties epidemioloģiskās izmeklēšanas gadījumā⁴⁷.

No apskatītajiem piemēriem var secināt, ka, lai arī ārkārtas situācijā ir bijuši pārspīlējumi attiecībā uz sabiedrības interešu (Covid-19 pandēmijas ierobežošana) aizsardzību un indivīdu tiesību ierobežošanu, tomēr attiecīgās kļūdas ir novērstas, un ieviestie ierobežojumi saprātīgi sabalansē sabiedrības intereses un indivīda tiesību ierobežojumus.

4. Individuālo tiesību (personas datu aizsardzība, tiesības uz privātumu) ierobežošanas pieļaujamība un tās robežas

Covid-19 ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē radījis jaunus izaicinājumus arī privātuma jautājumos, kas balstīti uz krīzes komunikācijas politiku valstī. Covid-19 laikā tika iezīmēti bezprecedenta gadījumi privātuma un datu aizsardzības kontekstā. Minētais ir saistīts ar paaugstinātu sensitīvu personas datu vākšanu, izmantošanu un izpaušanu, analizējot un kartējot vīrusa izcelsmi un apkarojot tā izplatību. Privātuma apdraudējums tiek veicināts, tai skaitā ar digitālo tehnoloģiju ātru izplatīšanas tempu un jaunu digitālo risinājumu formulēšanu. Iezīmētās privātuma un datu aizsardzības problēmas ir parādījušas kopējo pamatvērtību principu kontekstu. Informācijas sniegšana krīzes komunikācijas gadījumā, kā arī digitālās inovācijas, kas tiek lietotas, lai atbalstītu centienus novērst Covid-19 radītās sekas un izplatīšanu, parādīja nepilnības tiesiskajā regulējumā gan nacionālā, gan arī starptautiskā mērogā.

Minētā situācija datu aizsardzības kontekstā ir pretrunā ar virkni tiesību aktiem un starptautisko politikas plānošanas dokumentiem. Saskaņā ar *Global Privacy Assamble* stratēģiskajām prioritātēm (2019.–2021. gads), prioritāra ir globālā privātuma veicināšana

⁴⁷ Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojumā Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu". Ministru kabineta rīkojums Nr. 719. Latvijas Vēstnesis. 233B, 02.12.2020.

digitālajā laikmetā.⁴⁸ Akcentējot iepriekš minēto, kā arī digitālo risinājumu nozīmīgumu Covid-19 izplatīšanas novēršanā, kā arī, ņemot vērā privātuma un datu aizsardzības iestāžu galveno lomu privātuma aizsardzībā, Eiropas Savienības līmenī tika strādāts pie risinājumiem un rekomendācijām personas datu aizsardzības kontekstā, uzsverot, ka dati un tehnoloģijas, kas tiek izmantotas, lai palīdzētu cīņā pret Covid-19, būtu jāizmanto, lai palielinātu sabiedrisko interešu aizsardzību īpašajā tiesiskajā stāvoklī.

Piemēram, atzīmējamas ir kontaktu izsekošanas lietojumprogrammas, kas kalpo kā svarīgs instruments sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu nodrošināšanai. Taču, neskatoties uz to, gan Eiropas Komisija, gan arī *Global Privacy Assemble* uzsver, ka efektivitātes, nepieciešamības un proporcionalitātes principiem jābūt vēršiem uz jebkuru valdības un iestāžu pieņemtajiem pasākumiem, kas paredz apkarot personas datu apstrādi Covid-19 laikā.⁴⁹

2020. gada maijā Ministru prezidents Krišjānis Kariņš paziņoja, ka kontaktu apzināšanai ir izstrādāta mobilā lietotne *Apturi Covid-19*, kas arī varētu kalpot kā papildu drošības mehānisms vīrusa ierobežošanai. Vēlāk no valdības puses sekoja aktīvi uzaicinājumi lietot attiecīgo lietotni.⁵⁰ Saskaņā ar *Apturi Covid* lietotnes Privātuma politikas noteikumiem, lietotnes ietvaros datu apstrādes virsmērķis ir epidemioloģiskā drošība sabiedrības veselības aizsardzībai pret Covid-19 un ar to saistītie zemākie mērķi, piemēram, Covid-19 gadījumu ātrāka atklāšana un piesardzības pasākumu veikšana, Covid-19 epidemioloģiskā uzraudzība, tostarp Covid-19 epidemioloģiskās izpētes veikšana, kas skar Covid-19 izplatīšanos laikā, teritorijā un veidā un, kas dod iespēju izziņāt un savlaicīgi veikt nepieciešamos profilakses un pretepidēmijas pasākumus, vienlaikus izvērtējot to efektivitāti. Atzīmējams ir arī noteikumos norādītais mērķis

⁴⁸ Strategic Plan 2019–2021. Global Privacy Assamble. Pieejams: <http://globalprivacyassembly.org/wp-content/uploads/2019/11/GPA-Strategic-Plan-2019-2021.pdf> Skatīts 12.12.2020.

⁴⁹ Global Privacy Assamble. 2020. Pieejams: <https://globalprivacyassembly.org/> Skatīts 10.12.2020.

⁵⁰ Kariņš, K.: mobilā lietotne Covid-19 kontaktu apzināšanai būs papildu drošības mehānisms vīrusa ierobežošanai. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/karins-mobila-lietotne-covid-19-kontaktu-apzinasanai-bus-papildu-drosibas-mehanisms> Skatīts 12.12.2020.

attiecībā uz sabiedrības informēšanu par Covid-19 un izglītošanu par Covid-19 profilaktiskajiem jautājumiem.⁵¹

Vienlaikus, atzīmējams ir lietotnes *Apturi Covid* datu apstrādes pamats. Saskaņā ar šīs lietotnes Privātuma politikas noteikumu 3. punktu, minētais pamats ir gan sabiedrības veselības, gan arī sabiedrības drošības interesēs, kas tiek nodrošinātas, balstoties uz Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumu, Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumiem Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”, kas apraksta lietotnes ievākto datu veidus un glabāšanas termiņus.⁵²

No vienas puses plaši izmantotas lietotnes tiesiskais regulējums ir skaidri izprotams, no otras puses, tas balstās uz specifiskām normatīvo aktu prasībām, un netiek aplūkots plašākā mērogā.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta sniegto informāciju mobilās lietotnes ir svarīgs rīks cīņā pret Covid-19 uzliesmojumu, un ir atbalstāma dalībvalstu proaktivitāte attiecīgo lietotņu izstrādē. Taču, vienlaikus, Eiropas Parlaments jau 2020. gada maijā ir norādījis, ka pastāv privātuma pārkāpuma riski, jo kontaktu izsekošanas lietotnes varētu atklāt sensitīvus lietotāja datus. Līdz ar to dalībvalstis tika aicinātas pievērst īpašu uzmanību lietotņu izstrādes koordinācijai, lai nodrošinātu to pilnīgu atbilstību Eiropas Savienības noteikumiem par personu datu aizsardzību.

Latvijā, no valdības puses, komunicējot ar sabiedrību netika sniegta informācija par izstrādātās lietotnes datu drošību, kā rezultātā, sabiedrības viedoklis sašķēlās divās daļās, proti, sniedzot atbalstu lietotnei, vai pretēji, paužot negatīvu attieksmi, īpaši norādot uz datu drošības riskiem.

Jāatzīmē, ka Eiropas Komisija publiskoja ieteikumu izstrādāt kopēju Eiropas Savienības pieeju mobilo lietotņu izmantošanai kontaktu izsekošanas vajadzībām, norādot ka visiem digitālajiem pasākumiem, ieviestajiem cīņā pret pandēmiju, ir pilnībā jāievēro tiesību akti datu aizsardzības un privātuma jomā. Dalībvalstu iestāžu izstrādāto lietotņu

⁵¹ Apturi Covid. Lietotnes Privātuma politika. 2020. Pieejams: [file:///C:/Users/karpal/Downloads/LV_Lietotnes_PrivatumaPolitika_ApturiCovid_v2_26.10%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/karpal/Downloads/LV_Lietotnes_PrivatumaPolitika_ApturiCovid_v2_26.10%20(1).pdf)
Skatīts 12.12.2020.

⁵² Turpat.

izmantošana nedrīkst būt obligāta, nosakot, turpināmības klauzulas, lai lietotņu izmantošana tiktu atcelta pēc pandēmijas beigām.⁵³

Papildus tika norādīta nepieciešamība skaidrot sabiedrībai šo tehnoloģiju nozīmi, kā tās darbojas un kādas ir tehnoloģiju izstrādātāju komercintereses. Pētot valdības komunikācijas modeli, kā arī sabiedrības nostāju un publiski pausto viedokļu atšķirību attiecībā uz lietotne *Apturi Covid* lietošanu, secināms, ka sniegtais informācijas saturs neatspoguļoja Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas dokumentos iekļautas prasības. Proti, vienpusīgas informācijas sniegšana attiecībā uz lietotnes nepieciešamību un nozīmīgumu, radīja sabiedrība zināmas bažas par tās mērķi un uzdevumiem. Lietotnes proaktīva reklamēšana un publiskā retorika no valdības puses raisīja virkni jautājumu par personas tiesību uz privātumu ievērošanu, kā arī personas datu aizsardzību.

Aplūkojot jautājumu par personas datu aizsardzību un tiesībām uz privātumu, no nacionālā viedokļa raugoties, ir jāieziņē virkne problēmjautājumu ne tikai lietotnes *Apturi Covid* lietošanas, personas datu aizsardzības jomā un personas tiesību uz privātumu ievērošanas jomā, bet arī tādu prasību jomā, kas attiecas uz pases datu norādi, atgriežoties Latvijā no citām valstīm, vai arī sniedzot informāciju par personu, kas ir atzīstama par Covid-19 pacientu vai kontaktpersonu.⁵⁴

Vienlaikus, atzīmējams būtu valdības akceptētais informatīvais ziņojums par SMS apziņošanas izmantošanu personu informēšanai par Latvijā noteiktajiem Covid-19 epidemioloģiskās drošības pasākumiem, kas noteic, ka sākot ar 2020. gada 28. septembri personas, kuras ierodas vai atgriežas Latvijā, saņems īsziņā informāciju par to, ka iebraucot Latvijā no ārvalstīm ar augstu Covid-19 risku, obligāti jāievēro pašizolācija un piesardzības pasākumi, un aicinājumu nepakļaut citus inficēšanās riskam.⁵⁵ Faktiski, ārkārtējās situācijas laikā ir pieļaujama personas datu apstrāde, izsūtot īsziņas uz iedzīvotāju tālruniem par nepieciešamo rīcību ārkārtējā situācijā. Taču, minētais attiecināms tikai uz

⁵³ Covid-19 izsekošanas lietotnes: privātuma un datu aizsardzības nodrošināšana. Eiropas Parlaments. 2020. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/society/20200429STO78174/covid-19-izsekosanas-lietotnes-privatuma-un-datu-aizsardzibas-nodrosinasana>. Skatīts: 08.12.2020.

⁵⁴ Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai. MK noteikumi Nr. 360. Latvijas Vēstnesis, 110B, 09.06.2020.

⁵⁵ Informatīvais ziņojums par SMS apziņošanas izmantošanu personu informēšanai par Latvijā noteiktajiem Covid-19 epidemioloģiskās drošības pasākumiem. MK. 2020. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40492248> Skatīts 12.12.2020.

īpašo stāvokli. Izpētot iepriekš norādītas informācijas izmantošanu, jāatzīmē Vispārīgā datu aizsardzības regulā ietverto tiesisko regulējumu.

Saskaņā ar regulā noteikto, personas datu apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no Vispārīgās datu aizsardzības regulas 6. panta 1. punktā minētajiem pamatojumiem. Tas nozīmē, ka ir jābūt šādiem tiesiskiem pamatiem: personas piekrišana, līguma izpilde, juridisks pienākums, sabiedrības intereses, vitālo interešu aizsardzība un leģitīmo interešu ievērošana.

Pastāv arī īpašas kategorijas personas dati, veselības dati, kuru apstrāde ir atļauta, ja pastāv vismaz viens no regulas 9. panta 2. punktā minētajiem pamatojumiem, proti, apstrāde ir vajadzīga sabiedrības interešu ievērošanai sabiedrības veselības jomā – aizsardzībai pret nopietniem pārrobežu draudiem veselībai. Līdz ar to būtiski ir nošķirt to informāciju un tos datus, kas nepieciešami tieši sabiedrības interešu nodrošināšanai.

Šobrīd personas dati tiek vākti, ņemot vērā normatīvajos aktos noteikto, taču, normatīvajos aktos noteiktais apjoms un tā pamatojums nav skaidrs. Arī sabiedrībai netiek sniegti skaidrojumi par pienākumu sniegt noteiktus personas datus, kas minēti iepriekš. Komunikācijā ar sabiedrību nav vērojams šo datu pieprasījuma pamatojums. Nav skaidrs arī datu uzglabāšanas mehānisms, jeb sistēma, ja dati tiek vākti no pakalpojuma sniedzēja vai darba dēvēja puses.

Praksē pastāv situācija, kad persona, kas veic darba pienākumus ir saslīmusi ar Covid-19. Atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, šajā situācijā personai ir jāinformē savs darba devējs ne tikai par savu darba nespēju, bet arī jānorāda konkrēta slimība, jo tas var skart pārējos darbiniekus, kas jau tālāk tiek atdzītas par kontaktpersonām. Jāatzīmē, ka praksē darba devējs nosaka kārtību mērīt temperatūru, taču tālāk nereti neparedz kārtību, kā šos datus uzkrāt un analizēt, tas attiecas arī uz izglītības iestādēm.

Līdzīgs gadījums attiecināms arī uz izglītības iestādēm. Šobrīd vairākās Latvijas skolās tika uzstādītas iekārtas ķermeņa temperatūras mērīšanai.⁵⁶ Proti, ir ieviestas termo kameras, kas, ienākot iekšelpās, fiksē ķermeņa temperatūru.

Valdības līmenī tiek atbalstīts Covid-19 apkarošanas pasākumu kopums, taču netiek sniegtas rekomendācijas iegūto datu apstrādei un uzglabāšanai. Līdz ar to veidojas situācija, ka izglītības iestādes (un ne tikai) nav izstrādājušas rīcības modeļus šāda veida iegūto datu uzglabāšanai un nodošanai.

Papildu jautājums ir arī par pakalpojumu sniedzēju vāktās informācijas uzglabāšanu un apkopošanu tieši no fizisko personas datu puses, jo vairākās iestādēs šobrīd ir pienākums pirms pakalpojuma saņemšanas (ārsts, zobārsts, skaistumkopšana u. tml.) aizpildīt anketu par saviem datiem, vai pēdējo 14 dienu laikā nav būts ārvalstīs, vai arī nav slimots ar elpceļu slimībām, taču nereti nākas aizdomāties, vai šo datu glabāšana ir legītīma un kādā laika nogrieznī. Valstī nav vienotas vadlīnijas, rekomendācijas šo datu legītīmas uzglabāšanas un apstrādes jomā.

Līdz ar to veidojas situācija, ka valdības pieņemtie lēmumi, cenšoties apkarot Covid-19, nav pārdomāti un pilnīgi. Pastāv nepilnības, kas būtiski apdraud personas datu aizsardzību.

Tādējādi, būtu jāizvērtē valdības pieņemto lēmumu kvalitāti un saturu, īpaši vēršot uzmanību tam, vai tiek prasīta tiešām nepieciešama informācija (vai nav prasīts vairāk, nekā ir nepieciešams) sabiedrības veselības aizsardzībai. Protams, nepieciešamās informācijas norobežošanas jautājums ir komplicēts.

No minētā izriet arī papildjautājums, kas gan Latvijā šobrīd nav atrisināts no tiesību viedokļa raugoties, proti, informācijas brīva aprīte un personas tiesības uz privātumu. Valdība, stratēģiskas komunikācijas kontekstā vērš uzmanību uz virkni pasākumu, kas noteikti speciālajos normatīvajos aktos, kas saistīti ar Covid-19 apkarošanu. Taču,

⁵⁶ Eksperimentē ar ķermeņa temperatūras mērīšanu skolās. 2020. Pieejams: <https://labsoflatvia.com/aktuali/eksperimente-ar-kermena-temperaturas-merisanu-skolas> Skatīts: 05.12.2020.

jautājums par informācijas apriti un privātumu, tā nozīmīgums krīzes komunikācijā, netiek vērots.

Informācijas aprite mūsdienu pasaulē ir kļuvusi teju neierobežota laikā un telpā. Informāciju tehnoloģijas nodrošina nekavējošu informācijas apmaiņu ārpus valstu un laika robežām. Informācijas apmaiņa notiek divējādi – savstarpēji starp privāttiesību subjektiem, tiem apmainoties ar privātu informāciju, kas neskar sabiedrības intereses (piemēram, privātas vēstules, komentāri par individuāli svarīgiem notikumiem u.tml.), un informācijas apmaiņu starp valsts (tostarp, pašvaldību) un tiesību subjektu (tostarp, sabiedrību kopumā). Šāda veida informācijas apmaiņa ietilpst publisko tiesību regulējuma sfērā un tiek regulēta tiesību aktos. Regulējuma mērķis ir nodrošināt, lai sabiedrībai būtu pieejama informācija, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt.⁵⁷

Tiesības uz informāciju ir viena no cilvēka pamattiesībām, ko Latvijā garantē Latvijas Republikas Satversmes 100. pants⁵⁸. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts ir norādījis, ka tiesības uz informāciju ir tiesību uz vārda brīvību sastāvdaļa.⁵⁹

Par informāciju Informācijas atklātības likuma izpratnē tiek uzskatīta ziņa vai ziņu kopums jebkurā tehniski iespējamā fiksēšanas, uzglabāšanas vai nodošanas veidā.⁶⁰ Tomēr, aprobežoties ar minēto informācijas izpratnes tvērumu nebūtu pareizi, jo ziņas ir ne tikai tā informācija, kuru jāsniiedz iestādei, bet arī informācija, kas tiek radīta un tīrāzēta masu informācijas līdzekļos. Masu informācijas līdzekļi ir prese (avīzes, žurnāli), citi periodiskie izdevumi un elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, arī interneta vietne.⁶¹ Mūsdienās par nozīmīgu informācijas veidu ir kļuvušas arī sociālās platformas, tādas kā *Facebook*, *Twitter*, *Draugiem*, *Youtube*.

⁵⁷ Informācijas atklātības likums. LR likums, 2.pants. Latvijas Vēstnesis, 334/335, 06.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 24, 24.12.1998

⁵⁸ Latvijas Republikas Satversme.

⁵⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 16.09.2006. Spriedums lietā Nr. SKA-241/2009. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikaturas-nolemumu-arhivs-old/senata-administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba/2009> Skatīts 12.12.2020.

⁶⁰ Informācijas atklātības likums. LR likums, 1. pants. Latvijas Vēstnesis, 334/335, 06.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 24, 24.12.1998.

⁶¹ Likums "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem". LR likums, 2. pants. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 5/6, 14.02.1991.

Informācijas platformas var iedalīt publiskajās un privātajās. Pie pirmajām pieder valsts un pašvaldības iestāžu tīmekļvietnes un mobilās lietotnes, šo iestāžu konti sociālajās platformās u. tml. Turklāt, lietojot sociālos kontus, ar sabiedrību komunicē arī valsts amatpersonas. Publicētā informācija ir oficiāla, tā ir aktuāla, vispusīga un precīza. 2020. gada 14. jūlijā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 445 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”⁶², kas stājās spēkā 2020. gada 18. jūlijā, ar kuriem tika aizstāti novecojušie Ministru kabineta 2018. gada 25. septembra noteikumi Nr. 611 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”. Informācijas sniegšanas kārtībai ir noteiktas kvalificētas prasības.

Vienlaikus jāatzīmē, ka informācijas ieguve var notikt aktīvi vai pasīvi. Aktīvā forma ir tad, kad indivīds pats veic aktīvas darbības, kas vērstas uz informācijas iegūšanu (iesniedz pieprasījumu, apzināti meklē un iepazīstas ar konkrētu masu mediju sniegto informāciju, iegūst informāciju no valsts un pašvaldības iestāžu tīmekļvietnēm vai apmeklē noteiktas sociālās platformas). Ja indivīds ir pasīvs, tad, viņš ir pakļauts riskam, ka viņu sasniegs galvenokārt tā informācija, kuru kāds izplata uzstājīgi, nevis tā informācija, kuru viņam jāiegūst pašam. Privātpersonu (tostarp, arī interneta masu informācijas līdzekļi) izplatītā informācija apsteidz valsts un pašvaldību sniegto informāciju, jo tā tiek pasniegta gatava, nevis jāiegūst.

Būtiskākie privātie informācijas kanāli, kur indivīdi intensīvi dalās ar dažāda veida informāciju, ir *Twitter*, *Facebook*, *Telegraf*, *Youtube*, *Instagram*, kā arī ietekmētāji (*influenceri*). Privātpersonu informācijas apmaiņu sociālajās platformās regulē katras platformas iekšējā privātuma politika. Tas atzīstams par riska faktoru, jo īpaši krīzes situācijās, jo informācija šādās platformās var būt, sākot no nepārbaudītas, neprecīzas, kļūdainas, beidzot ar apzināti nepatiesām (*fake news*). Kā spilgts piemērs tam ir publiskajā telpā esošā informācija par obligātu mutes un deguna aizsegu lietošanu lietošanu (sīkāk – 2020. gada 9. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”⁶³).

⁶² “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”. MK noteikumi Nr. 445 Latvijas Vēstnesis, 136, 17.07.2020.

⁶³ “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”. MK noteikumi Nr. 360. Latvijas Vēstnesis, 110B, 09.06.2020.

Saskaņā ar minēto noteikumu 6.3.¹ un 6.3.² tika noteiktas papildu vietas (tirdzniecības iestādes, sabiedriskais transports u. c.), kuras apmeklējot, obligāti jālieto mutes un deguna aizsegi. Prasība lietot mutes un deguna aizsegi nebija jauna, ar 2020. gada 13. oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 624 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumos “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai””⁶⁴ mutes un deguna aizsegu obligāta lietošana tika noteikta virknē jaunu vietu, nemainot aizsardzības līdzekļa veidu.

Tomēr sabiedriskajā informatīvajā telpā šī informācija tika pasniegta sagrozīti, uzsverot, ka sejas maskas ir obligātas, kas izsauca plašu rezonansi, daļai sabiedrības uztverot to kā papildu ierobežojošu līdzekli. Bet jāuzsver, ka individuālās aizsardzības līdzeklis netika mainīts – tas palika esošais mutes un sejas aizsegs, kas tāpat kā iepriekš var būt šalle, lakats u. c., ne tikai sejas maska. Šāda veida nekonsekvence izsauca dažādas spekulācijas par sejas masku lietderīgumu, par sabiedrības finansiālajām iespējām tās iegādāties u.tml. Piemēram, arī interneta vietne Delfi publicē ministru prezidenta Krišjāņa Kariņa viedokli, kurā neprecīzi tiek norādīts uz sejas masku obligātumu⁶⁵. Tiesiskajam regulējumam atbilstoši terminu lietošanai jāpievērš pienācīga uzmanība, lai tiesību akta interpretācija atbilstu tā izdevēja gribai un sabiedrībā neradītu spriedzi.

Ir acīmredzami, ka privātās informācijas apmaiņas platformas sasniedz plašu auditoriju un ietekmē sabiedrības viedokli, tomēr tās nav pakļautas tiesiskam regulējumam. Veidojas kolīzija, jo neapšaubāmi, cenzūra ir aizliegta⁶⁶, saturu cenzēt nav tiesiska pamata, bet tajā pašā laikā privātās sociālās platformas iespaido sabiedrisko domu, tostarp, pasniedzot nepārbaudītu vai apzināti nepatiesu informāciju. Zinātniskajā literatūrā norādīts, ka līdz ar sociālo tīklu parādīšanos, kurās indivīdi apspriež kolektīvos jautājumus un problēmas, to kontrolē pieaug korporāciju (platformu īpašnieku) nozīme. To praksei, politikai un tehnoloģijām ir būtiska loma privāto komunikāciju un publiskā diskursa

⁶⁴ “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumos “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai””. MK noteikumi Nr. 624, Latvijas Vēstnesis, 198A, 13.10.2020.

⁶⁵ “Latvijā ir nopietns Covid-19 uzliesmojums” – Kariņš un Ģirģens vēršas pie iedzīvotājiem un “varoņiem ar selfijiem”. Delfi.lv. 2020. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/latvija-ir-nopietns-covid-19-uzliesmojums-karins-un-girgens-versas-pie-iedzivotajiem-un-varoniem-ar-selfijiem.d?id=52571063> Skatīts 12.12.2020.

⁶⁶ Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 6, 31.03.1994.; Valdības Vēstnesis, 141, 30.06.1922.; Diena, 81, 29.04.1993.

veidošanā, un tās ietekmē virkni cilvēktiesību aizsardzības mehānismu. Sociālo platformu īpašniekiem ir savas intereses (tostarp, materiālās), kas ne vienmēr sakrīt ar valstiskām (sabiedrības) interesēm.

Izkristalizējas problēmjaucējums, kā, neieviešot cenzūru, samērot privātpersonu tiesības iegūt, apmainīties ar informāciju, gūt peļņu, nodarboties ar komercdarbību, ar valstiskām interesēm, proti, sabiedrisko drošību, sabiedrisko kārtību, tiesiskumu un tiesisko palāvību. Vienā no tiesisko attiecību veidošanas pamatprincipiem noteikts, ka tiesības izlietojamas un pienākumi izpildāmi pēc labas ticības.⁶⁷ Jāatzīst, ka tā ir deklaratīva, konkrēta atbildība konkrētā tiesību aktā par tās neievērošanu nav paredzēta.

Tomēr minētais princips atzīstams par bāzi, veidojot valsts un indivīda sociālo dialogu, un risinot jautājumu par to, kā tiesisko attiecību dalībniekus – privātpersonas, mudināt to ievērot savstarpējā komunikācijā. Valsts uzdevums ir iejaukties, ja, izmantojot sociālās platformas, notiek viena indivīda (indivīdu grupas, sociālās grupas) aizskaroša vēršanās pret kādu citu personu (personu grupu), sakarā ar tās izteikto viedokli. Nav pieļaujamas “raganu medības”. Gadījumos, kad indivīdi savu tiesību realizēšanā nevadās no godprātības principa, valsts rīcībā jābūt līdzsvarojošam mehānismam. Bet ir izaicinājums noteikt konkrētu ierobežojumu nepieciešamību un to robežas. Ierobežojoši rīki ir galējais risinājums, kad ir izsmeltas motivējošās iespējas. Ilgtermiņā pie motivējošām iespējām noteikti minamas tādas kā medijpratības celšana, godīgas komunikācijas attīstība, kas jāapgūst jau skolas gados.

No otras puses, jautājumu par informācijas atklātību un informācijas sniegšanu var aplūkot no informācijas sniedzēja skatpunkta.

Katrai personai ir tiesības uz informāciju. Tiesības saņemt informāciju ir tiesību uz vārda brīvību sastāvdaļa, kas izriet no vispārējiem cilvēktiesību principiem. Katrai personai ir arī tiesības brīvi paust informāciju.⁶⁸

Līdz ar Covid -19 izplatīšanos, publiski informatīvajā telpā parādās informācija, kas saistīta ar minēto vīrusu un tā apkarošanas pasākumiem. Pēc Pasaules Veselības

⁶⁷ Civillikums. Ievads. 1. pants. Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937.

⁶⁸ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>. Skatīts 02.12.2020.

organizācijas apkopotās informācijas pamatoti tika norādīts, ka publiskajā telpā nepatiesas ziņas tiek atspoguļotas lielā ātrumā, un ir nepieciešams veikt darbības, kas novērstu šo ziņu izplatīšanos, aizsargājot sabiedrības intereses.⁶⁹ Kā piemēru var minēt Covid-19 laikā plašsaziņas līdzekļos bieži publicēto informācija, aicinājumu sabiedrībai nevilkt maskas, jo minētais ir pretrunā ar starptautiskiem dokumentiem,⁷⁰ pamatojot to ar valdības pieņemto lēmumu neatbilstību, piemēram, “Konvencija par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā – Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu”.

Mūsdienās ir vērojama tendence atsaukties uz cilvēktiesībām jebkurā gadījumā, kad indivīds subjektīvi nepiekrīt valsts varas lēmumam. Kopumā tā ir arī bīstama tendence, kas palielina tiesiskā nihilisma risku un vājina tiesiskas valsts pamatus. Līdz ar to būtu jāpēta jautājums par to, vai tiesības uz informāciju, kuras tiek izmantotas proaktīvi Covid-19, komentējot, apgāžot valdības pieņemtos lēmumus attiecībā uz sabiedriskās drošības un kārtības nodrošināšanu, ir absolūtas.

Saskaņā Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 1. pantu visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi savā cieņā un tiesībās. Minētais no vienas puses norāda uz ekskluzīvu un neapstādāmu faktu, taču no otras puses uzliek virkni pienākumu.⁷¹

Vienlaikus Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 29. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka katram cilvēkam ir pienākumi pret sabiedrību, kurā tikai ir iespējama viņa personības brīva un pilnīga attīstība. Proti, konkrētiem apstākļiem iestājoties, personas iegūtās tiesības, Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas kontekstā, tiek pakļautas ierobežojošam mehānismam. Papildus Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās cilvēktiesību deklarācijā noteikts, ka, realizējot savas tiesības un brīvības, katram cilvēkam ir jāpakļaujas tikai likumā noteiktajiem ierobežojumiem, kuru nolūks ir vienīgi citu cilvēku

⁶⁹ Immunizing the public against misinformation. World Health Organization. 2020. Pieejams: <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/immunizing-the-public-against-misinformation>. Skatīts 02.12.2020.

⁷⁰ Aicinājums nevilkt maskas, jo tas ir pretrunā ar Nirnbergas kodeksu. Pieejams: <https://www.facebook.com/sensejs.aivis/posts/146764193824951>). Skatīts 02.12.2020.

⁷¹ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>. Skatīts 02.12.2020.

tiesību un brīvību pienācīgas atzīšanas un cieņas nodrošinājums un morāles, sabiedriskās kārtības un vispārējas labklājības taisnīgu prasību apmierināšana demokrātiskā sabiedrībā.⁷²

Indivīdam, paužot informāciju Covid-19 kontekstā, vai arī preses paustai informācijai ir liela ietekme uz informācijas uztveri. Satversmes 100. pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību. Šajā pantā arī ietvertas tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.⁷³

Vārda brīvības privātais aspekts nozīmē, ka ikvienai personai ir tiesības uz saviem uzskatiem, tiesības turēties pie tiem un brīvi tos paust. Savukārt vārda brīvības publiskais aspekts attiecas uz ikviena tiesībām brīvi saņemt informāciju un paust savus uzskatus jebkādā veidā – mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību u. tml. Pie šiem informācijas izplatīšanas un uzskatu paušanas veidiem pieder arī plašsaziņas līdzekļi.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka vārda brīvība attiecināma ne tikai uz “informāciju” vai “idejām”, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai neitrāli, bet arī uz tām, kas apvaino, šokē vai uztrauc valsti, vai kādu sabiedrības daļu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa vienlaikus arī norāda, ka tādas prasības tiek izvirzītas plurālisma, tolerances un iecietības dēļ, bez kā nav iedomājama demokrātiska sabiedrība.”⁷⁴

Papildus jāatzīmē, ka tajā pašā laikā, saskaņā ar tiesas sniegtajām atziņām, tiesas ieskatā Satversmes 100. pantā garantētās tiesības nav absolūtas. Satversmes tiesa, ir vērsusi uzmanību, ka, neskatoties uz vispārīgu regulējumu, valsts var noteikt vārda brīvības ierobežojumus gadījumos, kad personas tiesības uz vārda brīvību tieši ietekmē citu personu tiesības, kā arī gadījumos, kad vārda brīvība rada nepārprotamus un tiešus draudus sabiedrībai.⁷⁵

⁷² ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>. Skatīts 02.12.2020.

⁷³ Latvijas Republikas Satversme, 100.pants. Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 6, 31.03.1994.; Valdības Vēstnesis, 141, 30.06.1922.; Diena, 81, 29.04.1993.

⁷⁴ Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 114. lpp.

⁷⁵ Latvijas Republikas Satversmes komentāri: VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. Rudevskis, J., Levits, E., Briede, J. u. c. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 363–364. lpp.

Jāatzīmē, ka valsts uzdevums ir rūpēties gan par katru tās iedzīvotāju, gan par sabiedrību kopumā. Līdz ar to atzīmējams būtu Satversmes 116. pants, kurā noteikts, ka “Personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 96., 97., 98., 100., 102., 103., 106. un 108. pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Uz šajā pantā minēto nosacījumu pamata var ierobežot arī reliģiskās pārliecības paušanu.”⁷⁶ Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka “likumdevējs ir tiesīgs ieviest tādus pamattiesību ierobežojumus, kādus tas uzskata par nepieciešamiem, lietderīgiem un samērīgiem demokrātiskā sabiedrībā”.⁷⁷ Papildinot minēto, būtu arī jāuzsver pamattiesību ierobežojumu mērķa būtiskums. Proti, mērķim jānodrošina taisnīga un saprātīga līdzsvara radīšanu starp indivīda pamattiesībām un vērtībām, kas izriet no Satversmes. Tieši minētā līdzsvara nodrošināšanai ir pieļaujama personas pamattiesību samērīga ierobežošana.⁷⁸ Jāatzīmē arī tas, ka Satversmes tiesa uzsvēra, ka pamattiesības ne vienmēr ir absolūtas. Pamattiesību ierobežojumi pieļaujami tikai tiktāl, ciktāl tie nepieciešami konkrētā mērķa sasniegšanai.⁷⁹

Tādējādi, ne visi ierobežojumi gan informācijas kontekstā, gan arī cilvēktiesību pamatbrīvību kontekstā nav atzīstami par pārmērīgiem.

Eiropas Parlamenta deputāti vērsa uzmanību uz dezinformācijas problemātiku Covid-19 laikā, īpaši uzsvērot, ka tā ir sabiedrības veselības un drošības problēma. Līdz ar to tika aktualizēts jautājums par to, ka visiem iedzīvotājiem būtu jānodrošina piekļuve precīzai un pārbaudītai informācijai. Attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu vārda brīvību pamatprincipi ir nostiprināti arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, un Eiropas Cilvēktiesību konvencijā. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11. pantā noteikts, ka ikvienai personai ir tiesības uz vārda brīvību. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un brīvību

⁷⁶ Latvijas Republikas Satversme. 116. pants. Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 6, 31.03.1994.; Valdības Vēstnesis, 141, 30.06.1922.; Diena, 81, 29.04.1993.

⁷⁷ Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 148. lpp.

⁷⁸ Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 148. lpp.

⁷⁹ Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 762–763. lpp.

saņemt un izplatīt informāciju vai idejas bez valsts iestāžu iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām.⁸⁰

Minētais norāda uz to, ka arī preses brīvība var tikt pakļauta ierobežojumiem noteiktiem apstākļiem iestājoties. Saskaņā ar pieejamo statistiku, Pasaules preses brīvības reitingā 2020. gadā Latvija ierindojās 22. vietā.⁸¹

1. attēls. Preses brīvība ES 2020. gadā

Taču, aplūkojot Latvijas publiskajā telpā esošo informāciju, kā arī preses saturisko pusi rodas jautājums par pausto ziņu legitimitāti un tiesībām uz vārda brīvību.

UNESCO 2020. gadā publicējis Pasaules Veselības organizācijas Eiropas reģionālā biroja sagatavotos padomus žurnālistiem Covid-19 ziņu izveidē, norādot, ka “reportāžām vai rakstiem par Covid-19 jābūt ētiskiem un atbildīgiem, tajos jāizvairās no sensacionālām ziņām, godīgi jāziņo par pasākumiem, kas palīdz ierobežot un/vai mazināt slimības izplatību, jāziņo par veselības aprūpes darbinieku darbu un viņu situāciju, ņemot vērā viņu

⁸⁰ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 202/389. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=ES> Skatīts 02.12.2020.

⁸¹ Preses brīvības aizsardzība Covid-19 pandēmijas laikā. 2020. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/world/20200423STO77709/preses-brivibas-aizsardziba-covid-19-pandemijas-laika> Skatīts 02.12.2020.

būtisko lomu epidēmijas apkarošanā, jāziņo par pacientu atveseļošanos, kopienām, kas veic pasākumus slimības apkarošanai, un valstīm, kas būtu uztveramas kā paraugi epidēmijas ierobežošanā.”⁸²

Vienlaikus, izplatot ziņas, ieteikts, iepazīties ar epidemioloģijas pamatiem, neizmantojot bailes vai stigmatizāciju radošus foto un video utt.⁸³ Minētie noteikumi ir būtiski Covid-19 kontekstā, īpaši aizsargājot sabiedrību no naida izpausmēm.

Neskatoties uz pastāvošo tiesisko regulējumu, kā arī starptautisko organizāciju ieteikumu klāstu, pastāv problēmas, kas saistītas ar procesuālā rakstura jautājumiem un publiskajā telpā izplatīto nepatieso ziņu bloķēšanu, vai šo ziņu radīto seku novēršanu.

5. Publiskās varas funkciju sadalījums – valsts un pašvaldību kompetence

Covid-19 krīzes laikā izgaismojās zināmas problēmas, kas skar publiskās varas kompetenču sadalījumu. Nenoliedzami, krīzes komunikācijas vadību uzņemas Ministru kabinets un ministrijas. Tomēr jāatgādina, ka Latvijas institucionālajā struktūrā līdztekus valsts pārvaldes institūcijām pastāv arī pašvaldības. Par pašvaldību nozīmīgumu liecina Latvijas Republikas Satversmes 101. pants, kurā garantētas ikviena Latvijas pilsoņa tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties pašvaldību darbībā. Šīs normas tvērumā ir jāsaprot, ka pilsoņi ne tikai piedalās pašvaldību darbībā, bet arī pašvaldības ir tās, kas ir atbildīgas par savas teritorijas pilsoņu (plašākā nozīmē – iedzīvotāju) labklājību. Tas sasauca arī ar Eiropas vietējo pašvaldību hartu, kurai Latvijas pievienojusies 1996. gada 5. decembrī⁸⁴.

Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta trešajā daļā noteikts, ka pamatā valsts pienākumus pēc iespējas realizē tā vara, kas atrodas vistuvāk pilsoņiem. Krīzes novēršanā un tās izraisīto negatīvo seku mazināšanā tieši pilsoņiem (plašākā nozīmē – iedzīvotājiem) ir vislielākā nozīme.

Krīzes ierobežošanas un novēršanas pasākumiem būs apgrūtināta izpilde, ja mērķauditorija, proti, iedzīvotāji tos neizpratīs vai neatbalstīs. Tas redzams arī no

⁸² Tips for journalists on COVID-19 coverage. UNESCO. Pieejams: <https://en.unesco.org/news/tips-journalists-covid-19-coverage> Skatīts 02.12.2020.

⁸³ Turpat.

⁸⁴ Eiropas vietējo pašvaldību harta. Starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 37, 28.02.1996.

publiskajā telpā pieejamās informācijas, ka Covid-19 ierobežošanas pasākumiem būtu lielāks devums, ja iedzīvotāji tos ievērotu. Izpildu varas pieņemtie lēmumi var palikt nerealizēti bez iedzīvotāju atbalsta. To realizācijai ir iespējami divi līdzekļi – piespiedu mehānismi (piemēram, administratīvā atbildība un kriminālatbildība) vai motivējoši un drošību sniedzoši līdzekļi (piemēram, savā pašvaldībā saņemti atbalsta pasākumi, operatīvas informācijas saņemšana).

Krīzes komunikācijā nenovērtēti palikuši ikviena ikdienas gaitām svarīgi jautājumi. Vai savā pašvaldībā iedzīvotājs varēs saņemt medicīnas pakalpojumus, vai tiks sniegti sociālie pakalpojumi, kā strādās veikali, tirgi, vai nebūs kavēta transporta kustība, kā tiks nodrošināta pirmsskolas un izglītības iestāžu darbība? Šo jautājumu pašsaprotamība nemazina to nozīmīgumu. Un tieši pašvaldība ir tā, kuras kompetencē ietilpst minēto jautājumu risināšana - tas izriet no likuma “Par pašvaldībām” 15. panta⁸⁵.

Kopumā pastāv 23 pašvaldību autonomās funkcijas, no kurām grūti izdalīt būtiskākās, tomēr krīzes komunikācijas tvērumā, vadoties no valdības regulētajām nozarēm, tās būtu – gādāšana par iedzīvotāju izglītību, rūpes par kultūru, veselības aprūpes pieejamības nodrošināšana, sociālās palīdzības nodrošināšana, saimnieciskās darbības sekmēšana attiecīgajā administratīvajā teritorijā, civiltāvokļa aktu reģistrācija, piedalīšanās civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā, sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšana. Kā izriet no Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. novembra lēmuma lietā Nr. 670014519, SKA-1640/2019 tad “savu autonomo funkciju organizēšanā pašvaldībām ir rīcības brīvība. Tas nozīmē, ka pašvaldībai ir plaša kompetence izvērtēt arī to, kurai no autonomajām funkcijām konkrētajā gadījumā ir piešķirama lielāka nozīme.”⁸⁶.

Lai pašvaldības varētu savas funkcijas realizēt, primāri ir nepieciešama to iesaiste lēmumu pieņemšanā. Covid-19 krīzes komunikācijā pašvaldību piedalīšanās lēmumu izstrādē ir bijusi minimāla. Uz to intervijā norāda arī iekšlietu ministrs Sandis Ģirģens. Kā izriet no viņa teiktā, tad krīzes novēršanā katra nozare darbojas atsevišķi, kam tā

⁸⁵ Likums “Par pašvaldībām”. Latvijas Vēstnesis, 61, 24.05.1994.

⁸⁶ Latvijas Republikas Senāta Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. novembra lēmuma lietā Nr. 670014519, SKA-1640/2019. Pieejams: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:d3TiMGUUh2wYJ:www.at.gov.lv/downloadlawfile/6027+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=lv> Skatīts 02.12.2020.

nevajadzētu būt. Ir jābūt trīspakāpju sistēmai, kuru veido: pašvaldība (jāņem vērā, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs ir civilās aizsardzības komisijas galvenā atbildīgā persona), operatīvās vadības centrs un valdība.

No spēkā esošajiem Covid-19 pārvaldības tiesību aktiem ir redzams, ka pašvaldības un to institūciju iesaistīšana Covid-19 novēršanā ir fragmentāra un uzdotās funkcijas skar tikai atsevišķas jomas, tostarp tikai daļēji aptver arī pašvaldības autonomās funkcijas, kuru regulējumam tieši pašvaldībām būtu jāpiešķir noteicošā loma. Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā⁸⁷ noteikti izņēmuma regulējumi tādās jomās kā pašvaldības iestāžu darbība un pakalpojumu saņemšana (III nodaļa), izglītības un sporta jomā (V nodaļa), sociālo un veselības pakalpojumu saņemšanas nodrošināšana (VI nodaļa). Proti, minētais likums pārgrozīja spēkā esošo tiesisko regulējumu, kas skar pašvaldības autonomo funkciju izpildi, pašām pašvaldībām atstājot novērotāju un izpildītāju lomu. Tā, piemēram, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums pašvaldībai nosaka šādas tiesības un pienākumus:

1) pašvaldības policijai iesaistīties Veselības inspekcijas veiktajā to personu, kurām noteikta mājas karantīna vai izolācija saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likumu, uzraudzībā;

2) pašvaldības policijas darbiniekam ir tiesības apturēt transporta līdzekli, ja ir pamats uzskatīt, ka transporta līdzeklī esošai personai ir pienākums iekļaut ziņas personu uzraudzības sistēmā, lai pārbaudītu, vai šis pienākums ir izpildīts;

3) pašvaldības nodod bez atlīdzības īpašumā noteiktām fizisko personu grupām Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai saņemtos individuālos aizsardzības līdzekļus un medicīniskās ierīces;

4) pašvaldība iespēju robežās nodrošina pašizolācijas vietu personai, attiecībā uz kuru Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma darbības laikā veicami īpaši epidemioloģiskās drošības pasākumi, pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu vai tiesas lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, kas aizliedz atrasties mājoklī, un tā pati nav spējīga nodrošināt pašizolāciju;

⁸⁷ Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums. Latvijas Vēstnesis, 110A, 09.06.2020.

5) pašvaldības policija veic administratīvā pārkāpuma procesu par šādiem administratīvajiem pārkāpumiem:

- par Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā un uz šā likuma pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos noteikto izolācijas, pašizolācijas, karantīnas vai mājas karantīnas, vai pulcēšanās ierobežojumu neievērošanu;
- par personai noteiktā pienākuma iekļaut ziņas personu uzraudzības informācijas sistēmā nepildīšanu;
- par mutes un deguna aizsega nelietošanu normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos.

Secināms, ka pašvaldības funkcijas aprobežojas ar represīvo pasākumu izpildi. Tikai vienā no pieciem gadījumiem pašvaldībai deleģēts pozitīvs pienākums.

Savukārt Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā⁸⁸ attiecībā uz pašvaldībām noteiktas šādas tiesības un pienākumi:

1) pašvaldībām 2020. gadā ir tiesības noteikt citus nekustamā īpašuma nodokļa samaksas termiņus, kas atšķiras no likumā “Par nekustamā īpašuma nodokli” noteiktajiem, tos pārceļot uz vēlāku laiku 2020. gada ietvaros. Nodokļa maksājumam, kuram pašvaldība noteikusi citu samaksas termiņu un kurš ir veikts šajā pašvaldības noteiktajā termiņā, netiek aprēķināta likuma “Par nodokļiem un nodevām” 29. panta otrajā daļā noteiktā nokavējuma nauda;

2) izvērtējot faktisko iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu izpildi par iepriekšējo ceturksni, salīdzinājumā ar prognozētajiem ieņēmumiem atbilstoši likumā “Par valsts budžetu 2020. gadam” noteiktajam procentuālajam sadalījumam, pašvaldībām ir tiesības Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un apmērā saņemt kompensāciju par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu prognozes neizpildi;

3) valsts un pašvaldību iestādes, kā arī atvasinātas publiskas personas un publiskas personas kontrolētās kapitālsabiedrības, brīvostas un speciālās ekonomiskās zonas līdz 2020. gada 31. decembrim atbrīvo komersantus un citus saimnieciskās darbības veicējus,

⁸⁸ Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums. Latvijas Vēstnesis, 110A, 09.06.2020.

biedrības un nodibinājumus, kurus ietekmējusi saistībā ar Covid-19 izplatību noteiktā ārkārtējā situācija, no publiskas personas mantas un publiskas personas kontrolētās kapitālsabiedrības mantas nomas maksas, vai lemj par nomas maksas samazinājumu, kā arī nepiemēro kavējuma procentus un līgumsodus, ja samaksa tiek kavēta, izņemot maksu par patērētajiem pakalpojumiem – elektroenerģiju, siltumenerģiju, ūdensapgādi un citiem īpašuma uzturēšanas pakalpojumiem. Kārtību, kādā piemērojami noteiktie atbalsta pasākumi, nosaka Ministru kabinets;

4) izlietot pašvaldības budžeta līdzekļus pasākumu ar Covid-19 izplatību saistītā valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai un pārvarēšanai līdzfinansēšanai;

5) pašvaldība ir tiesīga saņemt valsts budžeta aizdevumu kapitālsabiedrības pamatkapitāla palielināšanai, lai nodrošinātu finanšu resursus kapitālsabiedrības uzturēšanas izdevumiem, ja saistībā ar Covid-19 izplatību valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas dēļ pašvaldības kontrolētās kapitālsabiedrības apgrozījums ir samazinājies vairāk nekā par 50 procentiem salīdzinājumā ar 2019. gada attiecīgo periodu. Aizdevuma atmaksas termiņš ir līdz 12 mēnešiem no aizdevuma līguma noslēgšanas brīža. Aizdevumam netiek piemērota fiksētā valsts aizdevuma apkalpošanas maksa;

6) valstij un pašvaldībām līdz 2020. gada 31. decembrim ir tiesības izmaksāt finansējumu biedrībām un nodibinājumiem, ar kuriem ir noslēgts projektu finansēšanas, līdzdarbības vai deleģējuma līgums par pakalpojumu sniegšanu un citu veidu aktivitāšu īstenošanu, pat ja ārkārtējās situācijas dēļ nav bijis iespējams tos sniegt vai īstenot. Valsts un pašvaldības izvērtē dīkstāves ietekmi uz pakalpojumu sniedzēja vai projekta īstenojama finanšu plūsmu un nosaka, kādā apjomā tiks veikta samaksa par dīkstāves periodu.

Salīdzinot valsts un pašvaldību kompetenci, secināms, ka lielākā krīzes novēršanas pasākumu daļa nodota valsts izpildē. Pašvaldības ir izslēgtas no krīzes komunikācijas. Neviena tiesību akta neparedz pašvaldību dalību krīzes vadīšanā. Ir redzams, ka krīzes vadības centrālās figūras ir valsts varas pārstāvji – veselības ministre, finanšu ministrs un ministru prezidents. Tomēr, kā norādīts iepriekš, tieši pašvaldības ir atbildīgas par savas teritorijas iedzīvotāju labklājību, tāpēc pašvaldību iesaiste sekmētu pieņemto lēmumu izpildi.

Pašvaldības “pazīst” savus iedzīvotājus, spēj operatīvi reaģēt uz dažādiem ārējiem mainīgiem apstākļiem, spēj apkopot informāciju par iedzīvotāju vajadzībām un realizēt

nepieciešamos pasākumus, kas liecina par rūpēm. Iedzīvotājiem, īpaši krīzē, ir būtiski saprast, ka publiskās varas pieņemtie lēmumi nav abstrakti, nav balstīti kādu nenoteiktu personu interesēs, bet ir tieši saistīti ar viņu vajadzībām un pieņemti viņu labklājības un drošības nodrošināšanai. Lēmumu pieņemšanā neiesaistot pašvaldības, publiskā vara tiek realizēta “pa vertikāli”, kas neatbilst labas pārvaldības principam un varas decentralizācijai.

Secinājumi

1. Nav skaidri definēts krīzes komunikācijas jēdziens, būtība un mērķi. Nav informācijas par to, vai ir izstrādāti skaidri metodiskie ieteikumi krīzes komunikācijas jomā, kas būtu adresēti krīzes komunikācijas speciālistiem un citām krīzes situācijā iesaistītajām amatpersonām.

2. Covid-19 laikā tiek novērota haotiska komunikācija starp valsts pārvaldes institūcijām, valdību un sabiedrību. Minētā komunikācija nesniedz vienotu oficiālu un kompetentu skaidrojumu sabiedrības locekļiem par Saeimas un Ministru kabineta pieņemtajiem lēmumiem. Nav pieļaujams, ka vienu un to pašu informāciju izplata un dažādi interpretē vairākas valsts institūcijas / amatpersonas. Minētais norāda uz to, ka valsts institūcijas nav gatavas krīzes situācijā rīkoties vienoti.

3. Nepilnīga stratēģiskā komunikācija, kā arī sasteigtie lēmumi un atšķirīgā valsts un pašvaldību institūciju pieeja problēmjautājumu risināšanā, atšķirīga pieņemto lēmumu interpretācija, radīja grūtības pieņemto lēmumu ievērošanā un izpildē.

4. Nepietiekami tiek izskaidrots Covid-19 apkaršanas kontekstā pieņemto lēmumu jēgpilnīgums. Sabiedrībai ir būtiski izprast, kāpēc pieņemtie lēmumi būtu jāizpilda un jāievēro. Nepietiekami izskaidrotais ierobežojumu jēgpilnums rada sabiedrībā pretestību to izpildē, kas samazina pieņemto ierobežojumu efektivitāti.

5. Ikvienam sabiedrības loceklim, veidojot sociālās un tiesiskās attiecības sabiedrībā, tiek nodrošinātas un aizsargātas tā pamattiesības. Krīzes situācijās īpašu nozīmi iegūst tiesības uz informāciju un tiesības uz privātumu. Abas šīs tiesības nostiprinātas Latvijas Republikas Satversmē, attiecīgi 94. un 100. pantā. Krīzes situācijas laikā ir vērojamas nepilnības personas privāto datu aizsardzības kontekstā, attiecībā uz personas privātumu un datu aizsardzību.

6. Covid-19 laikā ir vērojamas nepilnības cilvēktiesību ievērošanas jautājumos attiecībā uz mazāk aizsargāto personu grupas. Covid-19 laikā stratēģiskā komunikācija nesasniedz visus adresātus, proti, informatīvajos kanālos sniegtā informācija nesasniedz konkrētas mērķgrupas, piemēram, personas ar uztveres traucējumiem u. c.

7. Sabiedriskās intereses nereti tiek tulkotas plaši un nekonkrēti. Nav skaidri izskaidrots, kādas tieši sabiedriskās intereses tiek nodrošinātas ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības tiesību aktiem. Sabiedriskajā telpā prevalē ierobežojumu klāsts, nevis valsts varas izskaidrojoša informācija par ierobežojumu leģitīmo un praktisko mērķi. Pamatā, kā vienīgais mērķis tiek uzsvērts – epidemioloģiskās krīzes novēršana, bet bez pietiekamas uzmanības tiek atstāti tādi nacionālās drošības aspekti kā ekonomiskā ilgtspēja un iedzīvotāju labklājība, kas secīgi tiktu apdraudēti, nenovēršot epidemioloģisko krīzi.

8. Lai ievērotu balansu starp sabiedrības interesēm un indivīdu tiesību ierobežošanu, kas Covid-19 laikā prasa strauju lēmumu pieņemšanu, jānodrošina, ka pieņemtie lēmumi nedrīkst būt sasteigti vai acīmredzami nesamērīgi. Bieža normatīvo aktu grozījumu veikšana īsi pēc normatīvo aktu pieņemšanas, norāda uz lēmumu sasteigtību un rada haosu nozarēs, kas ir pakļautas attiecīgiem grozījumiem.

Rekomendācijas

1. Krīzes vadība

1.1. Novērst krīzes vadības sadrumstalotību, izstrādājot krīzes vadības tiesisko regulējumu.

1.2. Paplašināt pašvaldību līdzdalību krīzes vadībā un krīzes komunikācijā.

1.3. Izstrādāt vienotu plānu krīzes komunikācijai ar sabiedrību krīzes situācijā. Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3. panta 9. punktu iedzīvotāju informēšana par epidemioloģisko situāciju un izglītošanu infekcijas slimību profilakses jautājumos ir valsts pienākums.

2. Krīzes komunikācija

2.1. Definēt krīzes komunikācijas principus, būtību un mērķus.

2.2. Krīzes komunikācijā iesaistīt profesionāļus (sabiedrības vadības speciālistus, psihologus), kā arī izstrādāt attiecīgo profesionāļu apmācības vadlīnijas.

2.3. Krīzes komunikācijā, lai nodrošinātu izplatītās informācijas vienveidību, jābūt vienai institūcijai / amatpersonai, kas sniedz oficiālo informāciju un skaidrojumus.

3. Personu tiesību nodrošināšana un aizsardzība krīzes laikā

3.1. Samērot lēmumu izpildi ar tā izpildāmības faktiskajiem apstākļiem un ietekmi uz iedzīvotāju iespējām ievērot lēmuma prasības (īpašu vērību pievēršot attālinātu pakalpojumu nodrošināšanai, tam, vai iedzīvotājiem ir pieejams interneta pieslēgums, datortehnika, WEB kameras u.tml.).

3.2. Nodrošināt ierobežojumu un atbalsta pasākumu temporālo sinhronitāti.

3.3. Nodrošināt pastāvīgu un nepārprotamu informāciju par pieņemtajiem lēmumiem visām mērķgrupām saturiski vienādā apjomā.

3.4. Nodrošināt iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu nepārtrauktību un iespēju tos saņemt iespējami tuvu dzīvesvietai.

3.5. Izstrādāt ar ārstniecības iestādēm saskaņotas Covid-19 ārstēšanas vadlīnijas.

4. Precizēt pašvaldībām to deleģēto lomu krīzes komunikācijā, kas pašreizējā situācijā nav skaidra.

Literatūras saraksts

Normatīvie akti

1. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas konstitūcija. Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993.
2. Likums "Par pašvaldībām". Latvijas Vēstnesis. 61, 24.05.1994.
3. Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 6, 31.03.1994.; Valdības Vēstnesis, 141, 30.06.1922.; Diena, 81, 29.04.1993.
4. Likums "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem". LR likums. 2. pants. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 5/6, 14.02.1991.
5. Civillikums. Ievads. 1. pants. Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937.
6. Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums. Latvijas Vēstnesis, 110A, 09.06.2020.
7. Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums. Latvijas Vēstnesis, 110A, 09.06.2020.
8. Eiropas vietējo pašvaldību harta. Starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 37, 28.02.1996.
9. Epidemioloģiskās drošības likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 342/345, 30.12.1997.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 05.02.1998.
10. Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai. MK noteikumi Nr. 360. Latvijas Vēstnesis, 110B, 09.06.2020
11. Informācijas atklātības likums. LR likums, 1. pants. Latvijas Vēstnesis, 334/335, 06.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 24, 24.12.1998.
12. "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā". MK noteikumi Nr. 445 Latvijas Vēstnesis, 136, 17.07.2020.
13. Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 61, 27.03.2013.
14. Par ārkārtas situācijas izsludināšanu. Ministru kabineta rīkojums Nr. 103. Latvijas Vēstnesis. 51A, 12.03.2020.
15. Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm: Latvijas Republikas likums. 30.01.1997; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 4, 27.02.1997.
16. Par ārkārtas situācijas izsludināšanu: Ministru kabineta rīkojums Nr. 655. Latvijas Vēstnesis. 216A, 06.11.2020.
17. Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 12. marta rīkojumā Nr. 103 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu". Ministru kabineta rīkojums Nr. 254. Latvijas Vēstnesis. 88A, 08.05.2020.
18. Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojumā Nr. 655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu". Ministru kabineta rīkojums Nr. 719. Latvijas Vēstnesis, 233B, 02.12.2020.
19. "Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumos "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"". MK noteikumi Nr. 624. Latvijas Vēstnesis, 198A, 13.10.2020.

20. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta nolikums. Ministru kabineta noteikumi Nr. 398. Latvijas Vēstnesis, 69, 30.04.2010.
21. Valsts pārvaldes iekārtas likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 94, 21.06.2002.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 14, 25.07.2002.

Literatūra

1. Latvijas Republikas Satversme. Satversmes tiesas atziņas. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019.
2. Latvijas Republikas Satversmes komentāri: VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Aut. kol. Rudevskis, J., Levits, E., Briede, J. u. c. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
3. Levits, E. Samērīguma princips publiskajās tiesībās. Likums un tiesības, 2000., Nr.9, 262.–270. lpp.
4. Plakane, I. Cilvēktiesības. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2004., 721. lpp.
5. Ziemele, I., Širone, B., Naglis, A. Kas jāzina valsts pārvaldes darbiniekam tiesiskā valstī. Rīga, [b.i.], 2000.

Elektroniskie resursi

6. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>. Skatīts 02.12.2020.
7. Immunizing the public against misinformation. World Health Organization. 2020. Pieejams: <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/immunizing-the-public-against-misinformation>. Skatīts 02.12.2020.
8. Aicinājums nevilkt maskas, jo tas ir pretrunā ar Nirnbergas kodeksu. Pieejams: <https://www.facebook.com/sensejs.aivis/posts/146764193824951>. Skatīts 02.12.2020.
9. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 202/389. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=ES> Skatīts 02.12.2020.
10. Preses brīvības aizsardzība Covid-19 pandēmijas laikā. 2020. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/world/20200423STO77709/preses-brivibas-aizsardziba-covid-19-pandemijas-laika> Skatīts 02.12.2020.
11. Tips for journalists on COVID-19 coverage. UNESCO. Pieejams: <https://en.unesco.org/news/tips-journalists-covid-19-coverage> Skatīts 02.12.2020.
12. Tiesību aktu tēmas Covid-19. 2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/tema/covid-19>. Skatīts 02.12.2020.
13. Likumprojekta “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli anotācija”. Iegūts no: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/7A9BD98FE16DF054C2257A9C00486764?OpenDocument> Skatīts 02.12.2020.
14. Starpinstitūciju darbības koordinācijas grupa COVID-19 ierobežošanai. 2020. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/starpinstituciju-darbibas-koordinacijas-grupa-covid-19-ierobezosanai> Skatīts 08.12.2020.

15. Krīzes vadības padomes nolikums. MK noteikumi Nr.42. Latvijas Vēstnesis, 11, 20.01.2011. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=224553&from=off> Skatīts 02.12.2020.
16. Valsts kancelejas reglaments. 2020. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/content/valsts-kancelejas-reglaments>. Skatīts 03.12.2020.
17. Nacionālās drošības likums. LR likums. Latvijas Vēstnesis, 473/476, 29.12.2000.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 3, 08.02.2001. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/14011-nacionalas-drosibas-likums> Skatīts 03.12.2020.
18. Tiesībsargs aicina uzlabot valsts iestāžu komunikāciju ar sabiedrību Covid-19 krīzes laikā. 2020. Pieejams no: <https://www.apollo.lv/7123175/tiesibsargs-aicina-uzlabot-valsts-iestazu-komunikaciju-ar-sabiedribu-covid-19-krizes-laika> Skatīts 07.12.2020.
19. Latvijas veselības aprūpes jomā izsludināta ārkārtas situācija. Delfi.lv, 2020. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/latvijas-veselibas-aprupes-joma-izsludinata-arkartas-situacija.d?id=52744877> Skatīts 10.12.2020.
20. Infekcijas slimību reģistrācijas kārtība. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/20667-infekcijas-slimibu-registracijas-kartiba> Skatīts 10.12.2020.
21. Covid-19 testēšanas kārtība. Pieejams: https://www.vm.gov.lv/images/userfiles/Testi_Covid_090420_final.pdf Skatīts 09.12.2020.
22. Ambulatorā Covid- 19 testēšanas kārtība. Pieejams: https://www.vm.gov.lv/images/userfiles/Pielikums_Testi_Covid_070420.pdf Skatīts 12.12.2020.
23. Izstrādātas vadlīnijas. Delfi.lv. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/izstradatas-vienotas-vadlinijas-slimnicam-covid-19-pacientu-uznemsanai.d?id=52603015> Skatīts 01.12.2020.
24. Norvēģijas vadlīnijas. Covid-19. Pieejams: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus/kapasitet-i-helsetjenesten/prioritering-av-helsehjelp-i-norge-under-covid-19-pandemien> Skatīts 09.12.2020.
25. “Latvijā ir nopietns Covid-19 uzliesmojums” – Kariņš un Ģirģens vēršas pie iedzīvotājiem un “varoņiem ar selfijiem”. Delfi.lv. 2020. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/latvija-ir-nopietns-covid-19-uzliesmojums-karins-un-girgens-versas-pie-iedzivotajiem-un-varoniem-ar-selfijiem.d?id=52571063> Skatīts 12.12.2020.
26. European Association on Health law. Pieejams: eahl.eu/sites/default/files/From%202%20N.pdf Skatīts 02.12.2020.
27. Levits rosina diskutēt par Demokrātijas nedēļas iedibināšanu. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/levits-rosina-diskutet-par-demokratijas-nedelas-iedibinasanu.a347311/> Skatīts 12.12.2020.
28. Manikīra un pedikīra meistari protestē pie Saeimas. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/manikira-un-pedikira-meistari-proteste-pie-saeimas.a382671/> Skatīts 05.12.2020.
29. Strategic Plan 2019 – 2021. Global Privacy Assamble. Pieejams: <http://globalprivacyassembly.org/wp-content/uploads/2019/11/GPA-Strategic-Plan-2019-2021.pdf> Skatīts 12.12.2020.
30. Privacy Assamble. 2020. Pieejams: <https://globalprivacyassembly.org/> Skatīts 10.12.2020.

31. Kariņš: mobilā lietotne Covid-19 kontaktu apzināšanai būs papildu drošības mehānisms vīrusa ierobežošanai. K. Kariņš. Pieejams: <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/karins-mobila-lietotne-covid-19-kontaktu-apzinasanai-bus-papildu-drosibas-mehanism> Skatīts 12.12.2020.
32. Apturi Covid. Lietotnes Privātuma politika. 2020. Pieejams: [file:///C:/Users/karpal/Downloads/LV_Lietotnes_PrivatumaPolitika_ApturiCovid_v2_26.10%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/karpal/Downloads/LV_Lietotnes_PrivatumaPolitika_ApturiCovid_v2_26.10%20(1).pdf) Skatīts 12.12.2020.
33. Covid-19 izsekošanas lietotnes: privātuma un datu aizsardzības nodrošināšana. Eiropas Parlaments. 2020. Pieejams: <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/society/20200429STO78174/covid-19-izsekšanas-lietotnes-privatuma-un-datu-aizsardzibas-nodrosinasana> . Skatīts: 08.12.2020.
34. Informatīvais ziņojums par SMS apziņošanas izmantošanu personu informēšanai par Latvijā noteiktajiem Covid-19 epidemioloģiskās drošības pasākumiem. MK. 2020. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40492248> Skatīts 12.12.2020.
35. Eksperimentē ar ķermeņa temperatūras mērīšanu skolās. 2020. Pieejams: <https://labsflatvia.com/aktuali/eksperimente-ar-kermena-temperaturas-merisanu-skolas> Skatīts: 05.12.2020.

Tiesas spriedumi

36. Satversmes tiesas 2018. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-0121.
37. Satversmes tiesas 2018. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-30-01.
38. Latvijas Republikas Senāta Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 12. novembra lēmuma lietā Nr. 670014519, SKA-1640/2019.
39. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 16.09.2006. Spriedums lietā Nr. SKA-241/2009.

Cits

40. Sandis, Ģirģens, Iekšlietu ministrs. Karinas Palkovas intervija. Klātienē. Rīga, 2020. gada 13. oktobrī.
41. Par Tiesībsarga komunikāciju Covid-19. E-parakstīta vēstule Nr. 1-5/198 Uz Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskā fakultātes vēstuli 09.10.2020 8-3-5/47/2020